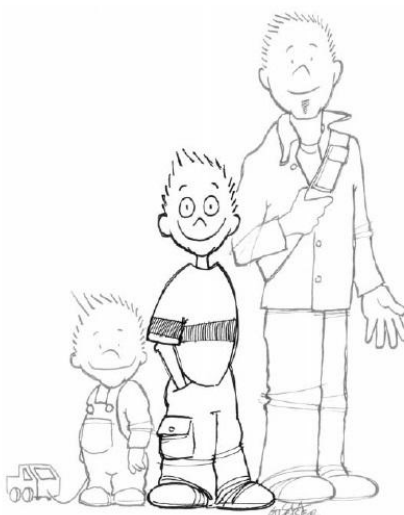

revidované
vydanie
2019

zmena na obzore

*príprava na obdobie dospievania
pre predtínedžerov*

 PreTeens_{.sk}

© King's Kids International – Guy a Joële Zeller

Z angličtiny preložil Tomáš Šipöcz

Obsah

1) Vízia programu

- 1.1 / Špeciálny tréningový kurz pre deti v predpubertálnom veku
- 1.2 / Poslanie tejto generácie
- 1.3 / Predtínedžeri sú terčom!
- 1.4 / Príklad zo židovskej kultúry
- 1.5 / Ježiš vo veku 12 rokov
- 1.6 / Potreby predtínedžerov
- 1.7 / Charakteristika preteens
- 1.8 / Deti, mladí ľudia a spása
- 1.9 / Prechod do puberty

2) Stratégia programu

- 2.1 / Tri časti stretnutia
- 2.2 / Čosi o jedle a hrách
- 2.3 / Čosi o praktickej lekcii
- 2.4 / Čosi o téme (vyučovanii)
- 2.5 / Čosi o disciplíne
- 2.6 / Partnerstvo s rodičmi
- 2.7 / Partnerstvo s cirkvou

3) Obsah programu

- 3.1 / Všeobecné zásady
- 3.2 / Návrhy hier a aktivít počas jedla
- 3.3 / Návrhy praktických lekcii
- 3.4 / Návrhy tém
- 3.5 / Záverečná slávnosť
- 3.6 / Ako by to mohlo vyzerat'

4) Organizovanie programu

- 4.1 / Pôvod programu
- 4.2 / Váš predtínedžerský program
- 4.3 / Materiály k programu a ich použitie

1) Vízia programu *Zmena na obzore*

1.1 / Špeciálny tréningový kurz pre deti v predpubertálnom veku

Slovo “preteen” (čítaj “pritín”) označuje deti vo veku zhruba 10 až 12 rokov. Je to tzv. predtínedžerský vek, kedy deti pomaly vstupujú do puberty. V dnešnej dobe veľa hovoríme o výzvach, ktorým čelia tínedžeri a potrebe zameriavať sa na prácu a službu v tejto vekovej skupine. Často však zabúdame že situácie, ku ktorým dochádza v živote tínedžerov, majú svoje korene v predošlých dvanástich rokoch ich života. A tak zatiaľ čo pracovníci s mládežou v tínedžerskom veku sú iste potrební, čo tak zainvestovať aj do vekovej skupiny nachádzajúcej sa *tesne* pred pubertou? Môže sa nám tu veľmi osvedčiť starý známy princíp: „*Prevenca je lepšia ako liečenie*”.

Ako vstupujú do puberty, naše deti sa potrebujú dozvedieť, čo ich očakáva a aké nástrahy pred nich nepriateľ postaví na to, aby ich zničil. *Preteens* sú zvyčajne veľmi zvedaví na mnohé témy a dychtivo sa snažia čosi o nich zistiť. Zdá sa, že toto konkrétne obdobie je ideálne na to, aby sme do ich života zvlášť investovali; žiaľ, často máme tendenciu túto príležitosť prepásť.

Samozrejme, Boh môže konať v živote každého dieťaťa, a to či už pred alebo po dosiahnutí 13 rokov. Mnohokrát však počúvame, ako sa rodičia 13-15 ročných, alebo vedúci mládeže v rôznych spoločenstvách, pokúšajú otvárať s tínedžermi dôležité a “horúce” témy; v tomto procese však dospejú do bodu, kedy viac-menej frustrované konštatujú: „Mám pocit, že už je prineskoro!”

Medzi niektoré charakteristiky, ktoré sa objavujú u veľkého množstva mládeže a stále v rannejšom veku, patria: apatia, pasivita, ľahostajnosť, tlak rovesníkov a strach z mienky druhých, obava že nezapadnem do skupiny, utvrdzovanie sa vo svojej osobnosti a vlastných rozhodnutiach.

V tomto životnom štádiu mladí ľudia dávajú najavo svojim rodičom, že časy bezpodmienečnej poslušnosti sa skončili.

V tomto istom období však tiež robia rozhodnutia ktoré ovplyvnia celú ich budúcnosť: môj životný štýl, okruh priateľov, čo idem študovať a na akú profesiu sa budem pripravovať, atď.

V súčasnosti opúšťa cirkev veľa mladých ľudí. Len málo z detí, ktoré chodievali do nedeľnej školy, boli na prvom svätom prijímaní alebo príprave na birmovku, sa naozaj odhodlá pravidelne navštevovať kostol. Sú to teda dokonca deti z kresťanských rodín, ktoré úplne strácajú záujem o evanjelium! Práve preto je kľúčové, aby sme túto mladú povstávajúcu generáciu podchytili v správnom momente. Teda nie až vo chvíli, keď nastáva vzbura.

Puberta rozvíri v živote mladého človeka veľa zmien - my im preto musíme poskytnúť dobré nástroje k tomu, aby do tohoto špeciálneho obdobia vedeli vstúpiť.

Samuel je výborným príkladom mladého muža, ktorého Boh začal trénovať už vo veľmi mladom veku. Pán učil Samuela počúvať a rozpoznávať Jeho hlas, zachovávať Jeho slovo a odovzdávať ho ďalej bez obavy z toho, čo si ostatní budú myslieť.

Mladý Dávid tiež mal svoj tréning v čase, kedy sa staral o stáda svojho otca. Čítame o tom, ako pri obrane stáda zabil leva a medveďa; už ako pastier stád sa učil uctievať svojho Boha a získaval istotu v tom, akým Boh je. Cez túto malú zodpovednosť ho Boh pripravoval už aj na to, aby sa raz stal pastierom a ochrancom celého Izraela.

Nuž - akú víziu máme pre svoje deti my?

Vidíme v nich mužov a ženy, ktorých si Boh vychováva ako budúcich vodcov? Alebo nás zaujíma len to, ako poznajú Bibliu a či sa správajú "dobre" a "rozumne"?

Radi hovorieme, že mladí ľudia sú Cirkvou zajtrajška. Ako teda pripravujeme túto budúcu Cirkev? Koľko času, ľudských a finančných zdrojov sme ochotní investovať do toho, aby sa cirkev stala tou zanietenu nevestou, ktorú si Pán hľadá?

Aká je vízia za našimi programami pre kresťanské deti? Nie sú deti tiež cirkvou dneška? Aký priestor im v cirkvi dávame? Akých levov alebo medveďov im dovoľíme vyzvať, aby aj oni mohli spoznať Božiu moc? (čo napríklad modlitby chvál, príhovorov, služba druhým? Aký priestor a rolu v nej naši (pred-)tinedžeri hrajú. A čo od nich vôbec očakávame?)

1.2 / Poslanie tejto generácie

O životy detí tejto nastávajúcej generácie je zvädzaný tuhý boj. Už len tí z nich, čo sa vôbec narodili, môžu sa považovať za šťastných, že prežili. Každý rok, interrupcie zabijú vo svete viac ako 50 miliónov nenarodených ľudí. V krajinách ako Rusko - kde je miera interrupcií dodnes najvyššia - donedávna na každé jedno narodené dieťa pripadali 2 zabitú potratom. Toto je iba jeden príklad – situácia v iných krajinách nie je o nič lepšia! Dalo by sa tiež hovoriť o deťoch na ulici, zneužívaní a násilí, detskej prostitúcii... Nenápadnejším spôsobom tu posledných 30 rokov prebieha aj masívny útok na manželstvá a rodiny. Ten nivočí Bohom danú štruktúru pre deti, aby mohli v bezpečí vyrásť a rozvíjať sa.

Áno, deti sú veľmi zraniteľné. O to viac, že často pred nimi uprednostňujeme naše kariéry, osobné ciele či dokonca naše duchovné služby! Na Slovensku je súčasná miera rozvodovosti zhruba jeden rozvod na každé tri uzavreté manželstvá. V dnešnej dobe sa však stáva spoločenskou normou aj to, že manželstvá vôbec nevznikajú a tým pádom s nimi ani detstvo v stabilnej rodine...

Takýto masaker a útok na deti má aj historické precedensy. Dva z nich Božie Slovo dokonca spomína veľmi konkrétne - udiali sa totiž počas kľúčových momentov histórie spásy:

✚ Prvý sa udial počas otroctva Izraelitov v Egypte, 1500 rokov pred Kristom. Faraón, znepokojený rýchlim rozrastaním sa hebrejského ľudu, rozhodol sa premeniť ich život na mizériu a urobil z nich otrokov. Tieto opatrenia však ich rast nespomalili. A tak faraón vydáva príkaz – najskôr pôrodným babiciam a potom aj celému národu – zabiť každého novorodeného hebrejského chlapca v celej egyptskej krajine (Exodus 1). Faraón vydal tieto extrémne nariadenia preto, lebo sa bál o svoju pozíciu a autoritu. Za faraónovými úmyslami však ťahal za nitky väčší nepriateľ - nepriateľ našich duší, snažiaci sa o zničenie Božieho ľudu v Egypte a zabránenie tomu, aby ako národ vstúpili do svojho prisľúbenia. Nie je to náhoda, že sa takéto prenasledovanie dialo práve v čase, keď sa mala narodiť kľúčová osobnosť: Mojžiš, ktorého si Boh vyvolil za osloboditeľa Izraela. Satan tušil, že sa blíži nejaký Boží nadprirodzený zásah. Zabitím všetkých chlapcov jednej generácie sa chcel uistiť, že zlikviduje aj vodcu, ktorého Boh mal použiť a tak zabráni Jeho ľudu z Egypta odísť!

Boh je však zvrchovaný a tak cez poslušnosť jednej matky Mojžiša zachránil.

✚ Druhý kľúčový moment sa udial pri narodení Ježiša. Múdri muži z Východu, ktorí nasledovali hviezdu celou cestou zo svojej krajiny, predstúpili pred kráľa Herodesa a opýtali sa ho: „Kde je novonarodený židovský kráľ?“ Heroda táto otázka znepokojila: kto by mohol byť kráľom židovského ľudu ak nie on *sám*? A tak na rady svojich zákonníkov a kňazov, posielal múdrych mužov do Betlehema a žiada ich o správu ihneď, ako nájdu tohoto malého kráľa. Neskôr - keď sa mudrci už znovu neobjavia - kráľ sa rozzúri a vydáva príkaz, aby boli v betlehemskej regióne zahubené všetky deti mladšie ako 2 roky (Matúš 4). Herodes to robí zo strachu o svoje kráľovské postavenie a autoritu. Opäť však za Herodesom nachádzame knieža tohto sveta, ktorý na sklonku svojej porážky tuší, že prichádza čas keď Boh oslobodí svoj ľud z otroctva hriechu.

Našťastie, Boh varuje mudrcov aby sa nevracali nazad k Herodesovi a prikáže Jozefovi a Márii aby ušli do Egypta a zostali tam až do kráľovej smrti.

Ako vidíme, náš nepriateľ je zákerný a často schopnejší rozpoznat' znamenia doby než my!

Zdá sa, že teraz opäť žijeme v časoch, kedy sa satan snaží deti zničiť... čo ho tak asi desí na tejto generácii? Kto sú títo *osloboditelia*, ktorých sa všemožne snaží eliminovať?

Ak si dokážeme odpovedať na tieto otázky, uvidíme, o čo sa tu bojuje! Rozpoznáme zúriaci zápas o dnešných mladých ľudí a taktiež pochopíme ich poslanie.

Žiadna iná generácia v histórii nebola tak blízko naplneniu Ježišovho príkazu ísť ohlasovať evanjelium do celého sveta. Budú naše deti jednými z tých, čo uvidia naplnenie tohoto poslania?

Stanú sa úplnými dedičmi prisľúbenia z knihy proroka Joela 2:28: „Potom vylejem svojho ducha na každé telo a budú prorokovať vaši synovia i vaše dcéry; vaši starci budú mávať sny a vaši mládenci budú mať videnia”?

A tak sa aj my postavme spoločne pred Pána a hľadáme porozumenie Jeho plánov pre naše deti.

1.3 / Predtínedžeri sú terčom

Predtínedžeri - tak ako aj ostatné deti - sú zaujímavou "cieľovou skupinou" a svet okolo nás to veľmi dobre chápe! Mnohé televízne seriály, módné trendy a novinky, či elektronické zábavky, sú dnes cielené na túto vekovú skupinu. Ak sa však nezameriame len na ekonomické zisky, zistíme že tu prebieha aj duchovný boj. Nepriateľ sa snaží svoje hodnoty vstěpovať tejto novej generácii v čoraz rannejšom veku.

Aké hodnoty sa chystáme komunikovať našim deťom my? Zákonníctvo, alebo Ducha zákona? Život, alebo smrť? Intelektuálne vedomosti alebo osvedčenú skúsenosť Biblických právd? Vychovávame deti, ktoré budú znechutené našimi pokryteckými náboženskými praktikami? Alebo armádu malých prorokov, ktorí – ako Daniel – budú pevne stáť za svojou vierou, v integrite a vydanosti do rúk živého Boha?

1.4 / Príklad zo židovskej kultúry

Po celom svete nájdeme mnoho spoločností a kultúr, v ktorých odvekovo existuje určitá slávnosť pre mladých ľudí v predtínedžerskom veku, s cieľom uviesť ich do dospelosti. Židovskí chlapci majú sviatok Bar Mitzvah vo veku 13 rokov, zatiaľ čo židovské dievčatá majú Bat Mitzvah vo veku 12. Názvy týchto sviatkov v preklade znamenajú “syn prikázania” resp. “dcéra prikázania”.

Týmto životným míľnikom mladý človek preberá zodpovednosť za svoje vlastné rozhodnutia. Je mu dovolené predčítavať Tóru v synagóge, viesť časť liturgie, dostane modlitebný šál, modlitebné remienky a niektoré výsady dospelých. Stáva sa “dospelým v zácviaku”.

Hebrejské slovo pre chlapca vo veku 10 až 12 rokov je “Na’ar”, čo znamená “mladík striasajúci sa pút”. Popisuje to proces, ktorý sa v dieťati odohráva - začína sa odpútať od autority svojich rodičov, aby sa utvrdilo, že má svoju vlastnú vôľu. Je to normálny proces, ktorý pomôže dieťaťu vyrásť v zodpovedného a nezávislého dospelého človeka. Časový rámec medzi 10. a 13. rokom života je výborným vzdelávacím obdobím na to, aby sme mladému človeku zverili zodpovednosť a ukázali mu, že mu dokážeme dôverovať.

Hebrejské slovo “Bach’ur” sa používa pre židovských chlapcov vo veku od 13 do 15 rokov, a znamená “zrelý bojovník”. Naznačuje nám Božie srdce pre túto vekovú skupinu. Boží plan pre teenagerov nie je letargia alebo strach z druhých ľudí, ale boj ktorý musí byť vyhratý!

1.5 / Ježiš vo veku 12 rokov

V Biblii nie je opísaný Ježišov život v období medzi jeho narodením a začiatkom verejného pôsobenia, až na jedinú výnimku v Lukášovi 2:41-51. Musí sa teda jednať o významnú chvíľu. Vo veku 12 rokov, tak ako každý rok, Ježiš cestoval so svojou rodinou do Jeruzalema, aby oslávili Paschu. Jednalo sa o dlhú cestu z Nazareta, ktorá len jedným smerom trvala celý týždeň. Pri tejto príležitosti sa do hlavného mesta schádzal celý Izrael a mesto sa hemžilo ľuďmi. Ježiš a jeho rodičia isto išli v spoločnosti ostatných členov širšej rodiny, ako aj susedov a priateľov. Deti samozrejme neboli ustavične pri svojich rodičoch; pobehovali, hrali sa a miesili sa s kráčajúcim davom. Na konci dňa sa každá rodina zišla, aby sa spolu utáborili. Po skončení slávností v Jeruzaleme sa každý vydal na cestu späť. A tam, rovnako - po dlhom dni kráčania - každá rodina sa zhromaždila pri spoločnom jedle a strávila večer okolo ohňa. Toto bol ten moment, kedy si Jozef a Mária uvedomili, že Ježiš tam nie je. Popýtali sa ostatných detí a ľudí, čo s nimi putovali, no nikto Ježiša za celý deň nevidel.

Musíte byť sami rodičmi, aby ste si vedeli úplne predstaviť, ako sa Ježišovi rodičia mohli v tomto momente cítiť. Bez zaváhania sa vydali nazad do Jeruzalema, po ceste sa pýtajúc každého koho stretli, či nevidel ich syna. Hľadali na všetkých miestach, kam by mohol zablúdiť 12-ročný chlapec. Nakoniec zašli do Chrámu. Možno, že sa tam nakoniec išli len modliť a volať na Boha, a nie hľadať Ježiša. Po troch dňoch ho našli na chrámových nádvoriach. Sedel medzi učiteľmi, počúval ich a kládol im otázky. Všetci, čo ho počuli, žasli nad jeho rozumnosťou a odpoveďami. Keď ho zazreli, strpli od údivu a matka mu povedala: „Syn môj, čo si nám to urobil? Pozri, tvoj otec i ja sme ťa s bolesťou hľadali!“

Môžeme si iba predstavovať tón Máriinho hlasu v momente, ako našla svojho bezstarostného syna po niekoľkých dňoch pátrania po ňom! Čo asi jedol? Kde spával? Ako si vôbec mohol nevšimnúť, že nie sme s ním! Prečo nám nepovedal, čo zamýšľa spraviť? Napätie, ktoré sa nazbieralo za tých niekoľko dní, muselo vyjsť von ako vybuchujúca sopka! Zvlášť v kultúre Blízkeho Východu, kde sú ľudia známi tým, že svoje emócie nezadržávajú. A Ježiš jednoducho odpovedal: „Prečo ste ma hľadali? Nevedeli ste, že mám byť tam, kde ide o môjho Otca?“ Ale oni nepochopili slovo, ktoré im hovoril. Potom sa s nimi vrátil do Nazareta a bol im poslušný. A jeho matka zachovávala všetky slová vo svojom srdci.

Teraz si môžeme položiť nasledujúcu otázku: spáchal Ježiš hriech? Ako by sme reagovali, keby takú istú vec urobilo jedno z našich detí? Nepovažovali by sme tento postoj za nedostatok úcty, úplnú bezmyšlienkovitosť, či priam bezohľadnosť? Napriek tomu nás Biblia uistuje, že Ježiš je osobou, ktorá nikdy nezhrčila a tento príbeh nám dáva dobrú lekciu o deťoch tejto vekovej kategórie. Vo veku 12 rokov, v období pred začiatkom dospelovania, sa deti niekedy môžu samé dostať do neskutočných situácií aj bez túžby komukoľvek ubližovať. Skrátka si v danej chvíli

myslia, že to čo robia je dobrý nápad. Napríklad, vyliezť na strechu a zachrániť mačku, bez rozmýšľania vopred, ako sa dostanem zasa dolu. Dieťa si pritom neuvedomuje, ako môžu jeho skutky provokovať srdcia jeho rodičov.

Tieto „divoké momenty“ nám však často dávajú malé náznaky o tom, aké je ich životné povolanie. Skúsme - podobne ako Mária - vedieť, ako si tieto veci zachovávať vo svojom srdci. Ježiš bol dokonalý, ale tiež bol 12 ročný; bol dokonale 12 ročný! *Viem, že som niečo vyviedol, no neviem čo to je!* Toto sa nazýva stav „*driemania*“. Ich „rozum“ a „skutok“ nie je prepojený s ich „pocitmi“. Neuvažujú nad tým, aké pocity môžu ich skutky vyvolať v druhých (rodičia, vedúci...) Koľko ľudí by tvrdo potrestalo svoje dieťa za niečo takéto? Ježiš bezpochyby poprosil svojich rodičov o odpustenie, nie však preto že by zhrešil, ale preto, že ich vyľakal.

Ježiš v tomto príbehu potvrdzuje to, že vo veku 12 rokov je už načase starať sa o „záležitosti svojho Otca“. Tohoto poslania si je vedomý. Obdobie pred pubertou neraz býva časom, v ktorom sa deti prebúdzajú do svojho životného povolania. Je to normálne, ak dieťa v tomto veku prijme povolanie na celý svoj život (rôzni ľudia, ako napr. Loren Cunningham - zakladateľ YWAM, alebo Dale Kauffmann - zakladateľ King's Kids - to sami zakúsili). Aj v Ježišovi v tomto príbehu môžeme vycítiť vzrušenie, ako tak začína sčasti prežívať svoje životné poslanie. Nanešťastie, podobne ako Jozef a Mária, často ani my nerozumieme tomu, čo nám naše deti hovoria. Máme tendenciu toto povolanie skôr dusiť, než ho povzbudzovať, a pomôcť tak dieťaťu vstúpiť dobre do naplnenia svojho poslania.

Ježiš sa nakoniec „vrátil do Nazareta a bol im poslušný“. Poslušnosť bola integrálnou súčasťou Ježišovho detstva a toto je tiež koncept, ktorý by sme mali učiť a na ktorom treba pracovať v živote nášho predtínedžera. Iba v takomto rámci sa nakoniec mladý človek bude „vzmáhať v múdrosti, veku a v obľube u Boha i u ľudí“ (Lukáš 2:52).

1.6 / Potreby predtínedžerov

✎ Potreba bezpodmienečnej lásky, pocit bezpečia

Tento pocit bezpečia môžeme komunikovať 3 spôsobmi: vhodným fyzickým kontaktom, očným kontaktom a tým, že nášmu preteenovi darujeme nerozdelenú pozornosť. Sebavedomie dieťaťa je zvlášť budované počas dôverných momentov ktoré rodina strávi spolu a zvlášť otec hrá kľúčovú rolu pri vstúpaní pocitu bezpečia. Dávanie bezpodmienečnej lásky stojí čas. Využime možnosť tráviť čas s našimi deťmi v tomto veku a investovať do ich životov. Keď raz vstúpia do puberty, často sa medzera medzi rodičmi (zvlášť otcom) a ich deťmi zväčší. Toto sa deje z viacerých dôvodov. Poprvé, dieťa sa začína od svojich rodičov oddeľovať, uisťovať sa vo svojej vlastnej vôli a venovať sa svojim vlastným aktivitám a záľubám. Okrem toho sa rodičia nevedia vysporiadať s fyzickým rastom, ktorým ich dieťa prechádza. Tiež sa cítia

bezmocní, keď musia čeliť nečakaným a občas divokým výbuchom nezávislosti, spôsobeným emóciami dieťaťa ktoré vyplávajú na povrch. Rodičia sa cítia trochu stratení a nevedia, čo majú robiť. A tak niekedy prestanú preukazovať svojmu dieťaťu náklonnosť a snažiť sa s ním viesť dialóg. Iní rodičia upadajú do opačného extrém: neuvedomujú si, že ich dieťa začína dospievať a neustále sa k nemu správajú ako k malému decku. Túžia po tom, aby ich mladý človek zostal na nich závislý, potláčajú tak toto rozhodujúce štádium jeho prípravy na dospievanie. V tomto zmysle je potrebné, aby dieťa dostalo priestor, porozumenie a dôveru od svojich rodičov. Mladí ľudia potrebujú mať slobodu klásť otázky a dostať na ne odpovede. Ak takúto slobodu nezakúsia vo svojej vlastnej rodine, alebo ak získajú dojem, že ich otázky nie sú brané vážne, budú ich klásť niekde inde! Zrejme však potom nenájdu také odpovede, aké by sme si želali my!

Samozrejme, rodičia nemôžu mať vždy odpoveď na všetko... Aj oni potrebujú preukázať určitú pokoru tým, že dovidia svojim deťom odporovať ich názoru. Paradoxne, práve aj takto výrazne prispievajú k ich vnímaniu bezpečia a osobnej hodnoty.

➤ **Potreba byť prijatý, uznaný a ocenený**

Slová (alebo ich nedostatok) ktoré sú vyslovené nad dieťaťom, budú rozhodovať o tom, čo sa z neho stane. A naše slová sú zase ovplyvnené tým, ako naše deti vnímame. Pozeráme sa na našich predtínedžerov očami viery? Potom vyslovujme to, čo si o nich myslí Pán. Opakujme im že Boh v nich verí, že má plány pre ich život. Dávajme si pozor, aby sme ich nechválili len za *veci, ktoré sa im podarili*, alebo za *obdarovania*, ktoré im Boh dal, ale takisto za *dobré rozhodnutia*, ktoré urobili a za to, *kým sú*. Inak by sa mohlo stať, že začnú žiť len pre potešenie druhých a stanú sa z nich ľudia, ktorí si myslia že ich Boh miluje, iba keď sa dobre správajú alebo keď sú veľmi nadaní. Slová viery, ktoré nad nimi vyslovujeme, uvoľnia ich potenciál a práve tak im pomôžu stať sa tými, kým ich chce mať Boh.

➤ **Potreba nových skúseností**

Deti majú neustálu potrebu učiť sa a objavovať nové veci. Zvlášť sa to prejavuje v predpubertálnom veku, ich dychtivosťou po poznaní a záujmom o všetko. V niektorých domácnostiach sú deti o toto objavovanie ukrátené, pretože sa ich rodičia boja, že by sa im niečo mohlo stať. Toto však nanešťastie zvykne viesť k urputnému boju o autonómiu a dieťa sa vzbúri. Tým, že predtínedžera budeme povzbudzovať získavať nové skúsenosti, rozvinie si svoju iniciatívu a tvorivosť. Skúšaním mnohých nových vecí, mladí ľudia objavia, čo sú ich talenty, čo ich skutočne baví a o čo sa zaujímajú najviac. S pomocou svojich rodičov sa budú schopní učiť aj zo svojich chýb.

➤ **Potreba zverenej zodpovednosti**

Ak je 12 rokov vek, kedy už dieťa dokáže niesť zodpovednosť pred Bohom, mali by sme ho začať pripravovať na túto zodpovednosť už skôr. Samozrejme, bežne už od útleho veku učíme deti byť zodpovedné za ich vlastné rozhodnutia a prijímať ich dôsledky. Avšak okolo toho 10-12.roku, začne dieťa byť schopné niesť aj väčšiu zodpovednosť, pod dohľadom starších. Napríklad: starať sa určitú dobu o mladších súrodencov, robiť niektoré domáce práce, alebo spravovať drobné financie.

V každom z nich drieme semienko vodcovstva, ktoré je potrebné zalievať. Dospievanie bude potom ideálnym časom, v ktorom si tieto talenty ďalej rozvinú. Mladý človek, ktorému je zverená zodpovednosť primeraná jeho veku, sa cíti ocenený, vie že v neho veríme a dôverujeme mu.

➤ **Potreba vytvoriť si vlastný názor**

Deti ľahko prijímajú názory autorít vo svojom živote (rodičia, učitelia, vedúci). Obdobie pred pubertou však je začiatkom formovania si viac osobného spôsobu myslenia. Preteens si kladú hlbšie a viac existenciálne otázky. Taktiež vyžadujú komplikovanejšie odpovede; predpripravené idey, zjednodušené názory a zrýchlené odpovede už skrátka nestačia. Často im vítajú v hlave otázky, či jeden spôsob myslenia je lepší ako druhý...a ako si tým môžeme byť takí istí? Každopádne, predtínedžer už neprijme názor len preto, že to jednoducho tvrdí niekto z jeho vzorov. Uvedomuje si, že rôzni ľudia mávajú rôzne idey. Potrebuje si vytvoriť svoje vlastné názory, na základe premysleného rozhodnutia. Toto je veľmi dôležité štádium, pretože keď nastane vratký čas puberty, ich presvedčenie nebude mať dlhú trvácnosť, pokiaľ jeho základy neboli položené pevne.

1.7 / Charakteristika preteens

➤ **Milujú robiť nové veci**

Táto veková skupina potrebuje veľa aktivity. Ich pozornosť si dokážeme udržať tým, že aktivity často striedame. Vyučovanie by malo byť veľmi vizuálne, modlitba tvorivá. Preteens skúšajú mnoho rozličných aktivít (krúžky, športy, hudobné nástroje,...), ktoré nebudú trvať večne. Je lepšie, ak im dovoľíte sa zaviazať na kratšie časové obdobia – napríklad 3-mesačné moduly. Dáte im tak možnosť *dotiahnuť* to, na čo sa už raz podujali (podporujete v nich tým učenie princípu, veci dokončovať a nie z nich zutekať)

➤ **Sú schopní robiť dve veci zároveň**

Keď pracujeme s deťmi, zvyčajne strávime nejaký čas najskôr hraním a potom začneme tzv. „serióznu tému“ - duchovnú časť. Tým, že to robíme, učíme takto deti oddeľovať od seba „posvätné veci“ (Boh = vážny) a svetské (zábava). Musíme sa naučiť viac zmiešať vážne a zábavné veci; čas hrania sa je tiež duchovný! Deti v predtínedžerskom veku dokážu v jednom

momente hádzať po sebe šľahačkové torty a o dve minúty neskôr už kľáčať na kolenách vo vrúcnej modlitbe. Naším dospeláckym vnímaním nedokážeme uveriť, že by to mohli myslieť vážne, alebo že by ich modlitby mohli byť skutočné a ozaj hlboké. Pravdou však je, že pre nich nie je vôbec problém prepnúť z jednej veci do tej druhej veľmi rýchlo.

✚ Radi premýšľajú

Preteens veľa premýšľajú. Nechať skupinu v tomto veku preštudovať príbehy z Biblie funguje veľmi dobre. Milujú, keď stimulujeme ich vedomosti a keď majú možnosť ukázať, čo vedia. Musíme si však dávať pozor na to, aby sme nenechali odpovedať na naše otázky vždy iba tie isté deti.

✚ Milujú súťaženie

Súťaženie je veľmi účinným nástrojom na zaujatie preteens. Pri súťažení však treba aj dávať pozor, aby sme nikoho citovo nezranili (zvlášť u chlapcov). Všimajme si, aby sme nikoho nevytlúčili! Chlapci sú súťaživí v športoch a hrách, zatiaľ čo dievčatá zväčša súperia sociálne: „*Nie, ty nemôžeš byť v mojej skupinke*“. „*Janka je moja najlepšia kamarátka*“ (a na druhý deň: „*Janka už vôbec nie je moja najlepšia kamarátka*“).

✚ Citlivo vnímajú nespravodlivosť

Je to citlivosť na nespravodlivosť vo svete okolo nás; medzi susedmi, ale aj na úrovni svetových udalostí. Táto ich vnímavosť a otváranie tém nám poskytuje výborné príležitosti na diskusiu o dôležitých veciach. Samozrejme, preteens sú ešte zvlášť citliví na nespravodlivosť voči sebe. Musíme si preto dávať pozor, aby sme aj na tejto úrovni boli féroví. „*To nie je fér: on dostal šesť sladkostí a ja iba dve!*“, „*Prečo oni toto môžu a ja nie?*“, „*Tamten podvádza!*“

✚ Milujú prekvapenia

Na rozdiel od tínedžerov (s ktorými je treba vopred prejednať všetky rozhodnutia, aby ste udržali ich motiváciu), preteens ľahko vhrpnú do prekvapení, ktoré ste pre nich pripravili. Radi skúšajú tipovať *čo sa ide diať najbližšie*. Ich predstavivosť a napäté očakávanie spôsobujú, že si veci užívajú ešte viac!

✚ Ľahko sa ponúknu ako dobrovoľníci

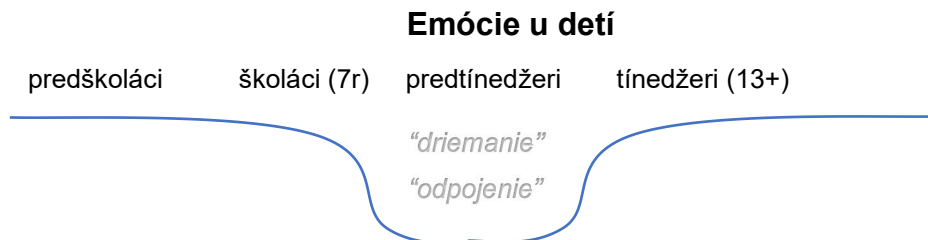
Ak v skupine ľudí poprosíte o nejakého dobrovoľníka, môžete sa stavať že prví, ktorí zdvihnú ruky, budú preteens – na rozdiel od tínedžerov alebo dospelých!

✚ Majú bojovné sklony

Niektorí preteens sa zdajú byť ťažko zvládnuteľní, či dokonca neskrotní; práve takíto však často nesú v sebe potenciál zmeniť svet. Mnohí dnešní vodcovia boli vo svojom detstve známi ako bitkári; neskôr toto správanie z minulosti zmenili a pretavili do silného charakteru.

☛ Nie sú napojení na svoje pocity

Preteens neprežívajú veľa citov; ich emócie sú práve v štádiu *driemania*. Keď 5-ročné dieťa uvidí slzu na vašom líci, príde za vami: “Ty plačeš, mami?” Okolo 6-7 roku sa však niečo stane. Dieťa už niekedy nechce byť pobozkané alebo neprijíma iné prejavy náklonnosti – jedine napr. pokiaľ sa nikto nepozera alebo keď práve možno prechádza ťažkým obdobím. Niekedy sa zdá, akoby si 8 až 11-ročné dieťa utrpenie druhých ľudí nevšímalo.

Teraz si tiež skúste predstaviť napríklad hlboko „emotívny čas chvál”.

Skupinu 3 až 6-ročných detí bude baviť “opičiť” sa po dospelých a napodobňovať ich. Tínedžeri sa budú zdržovať najskôr kdesi vzadu. Niektorí plačú, no nie ste si istí, či to je preto že sa ich dotkla Ježišova láska, alebo sa práve rozišli so svojou letnou láskou. Mnohí sedia na stoličkách s prekríženými rukami, zamračení, občas si čosi navzájom šušajú. Čo sa týka 8- až 11-ročných, tých sme úplne stratili. Hrajú sa s kobercom, počítajú lampy v miestnosti...tu a tam sa dvaja navzájom štekli.

Samozrejme, sú chvíle, kedy Duch Svätý s touto vekovou skupinou robí veľmi hlboké veci. No vo všeobecnosti, keď začíname chvály s predtínedžermi, potrebujeme stimulovať rovnako ich „robenie“, ich „myslenie“ a taktiež ich ducha. Pre chlapcov je dôležité, aby ukazovacie pesničky boli chlapeckého charakteru (alebo minimálne so silnými gestami), pretože tieto pohyby môžu vnímať ako niečo príliš dievčenské.

Dospelý dokáže zotrvať dlhšie v tichej adorácii, pretože jeho emócie sú v tomto procese zapojené. Toto je však pre preteens nemožné! Časy chvál preto musia byť krátke, alebo sa potrebujú celú dobu rôznorodo obmieňať.

1.8 / Deti, mladí ľudia a spása

V detskom veku (zhruba od 3 do 6 rokov) môžu deti poznať Ježiša ako svojho priateľa, a tiež Boha ako Nebeského Otca (Matúš 18, 1. Jána 3). Aj deti pochádzajúce z neveriacich rodín sa v tomto veku zdajú byť veľmi otvorené takto prijať Pána. Ak deti v tomto veku majú príležitosť o Ježišovi počuť, odpovedajú na ňu srdcom. Ak ich budeme chcieť viesť v modlitbe ľútosti, poprosia o odpustenie za svoje hriechy a pozvú Ježiša do svojho srdca. Avšak porozumenie, ako Ježiš môže vstúpiť do našich životov, je pre dieťa veľmi zložitý koncept. Ježiš vojde dnu skrze

Ducha Svätého rovnako, ako keď dýchame vzduch. Dieťa je „obrátene“. Slovo „obrátene“ sme dali do úvodzoviek preto, lebo cirkev často uvažuje o obrátení ako o jednorazovej udalosti, zatiaľ čo pre napr. deti z veriacich rodín, obrátenie môže byť proces.

Vo veku od 8 do 11 rokov, deti sú pripravené prijať Ježiša ako svojho Spasiteľa, pretože si začínajú uvedomovať, že robia aj zlé rozhodnutia. Vedia aké to je, mať pocit viny. Vedia čo robia zle. Robia takisto aj veľa vecí, ktoré v skutočnosti nie sú hriechmi ale dospelí ich za hriech považujú. Deti urobia veci, ktoré sa im v danom momente budú javiť ako dobré nápady, ako napr. vyliezť na strom alebo na strechu takú vysokú, že bude potrebné zavolať požiarnikov. V tomto type situácie deti v skutočnosti nehrešia. Robia skôr bláznivé veci nevinným spôsobom. Kvôli takýmto a rôznym iným pocitom viny, vnímajú ozajstnú potrebu Spasiteľa. V tomto veku dieťa vidí veci čierno-bielo, veľa miesta pre šedé zóny nemá. Je veľmi dôležité, aby sme im predstavili Ducha Svätého, pretože sa síce pokúsia dať si život do poriadku, oľutujú svoje zlé správanie, no už na druhý deň začnú provokovať svojich súrodencov znovu. Toto ich veľmi znechutí!

Musíme ich však učiť, že jednak nikto nie sme dokonalí a po druhé, Boh nám dal svojho Ducha, aby nám pomohol. Veľa detí v tomto veku sa Bohu odovzdá viac ako jedenkrát. Niekedy rodičia svojmu dieťaťu povedia: „*Prečo dvíhaš tú ruku, veď ty už si Pána Ježiša raz prijal!*“. Ako však dieťa rastie, rozvíja sa a mení, bude chcieť na Pána odpovedať novým spôsobom.

V puberte ich čaká ďalší krok, ktorý má do činenia s vládou Krista. Je to rozhodnutie nasledovať Pána do konca svojho života. Ak Mu chcem podriaadiť každý aspekt svojho života, je to o mojich vzťahoch, priateľstvách (v tomto období vplyv rodičov klesá a vplyv priateľov narastá), mojej budúcnosti, strachu z ľudí...

Takéto rozhodnutie je už *odpoveďou vôle*.

1.9 / Prechod do puberty

V minulosti v každej spoločnosti existovali určité „rituály prechodu“, obrady označujúce prechod z jedného životného štádia do druhého: svadby, narodenia, úmrtia... Tieto rituály sú dôležité, pretože predstavujú niečo ako *mílniky* našich životov. Pomáhajú nám prestúpiť do nových období. Aj v dnešnej spoločnosti (skôr východnej ako západnej), stále nachádzame rituály prechodu do puberty, označujúce prechod od detstva ku dospelosti. V našej, západnej spoločnosti, sa takýto prechod deje veľmi neskoro, niekedy medzi 17. a 20. rokom života. *Adolescencia* ako štádium sa u nás rozpoznáva iba kvôli dlhšiemu trvaniu formálneho vzdelávania (stredná škola, gymnázium). Časovo v podstate pokrýva obdobie medzi tým, ako sa v dieťati udejú *fyziológické* zmeny a jeho/jej *reálnym* vstupom do dospeláckeho života.

V určitých cirkevných kruhoch sme si tiež vyvinuli akési míľniky - býva nimi napríklad birmovka (resp. konfirmácia). Celkovo v našej spoločnosti však chýba akási vodiaca línia, a tak toto obdobie života vyzerá skôr ako akési „územie nikoho“.

Máme tiež tendenciu ospravedlňovať správanie pubertiakov tým, že povieme: „*To je v poriadku, veď je to len tinedžer*“. No a potom vo veku 18 rokov od nich zrazu očakávame, že sa začnú správať primerane svojmu veku. Kedy a ako sa to však mali naučiť?

A práve preto im potrebujeme odovzdávať zodpovednosti krok za krokom.

Ako sme už spomínali, židovský ľud má slávnosť Bar-Mitzvah, ktorej predchádza jednoročný tréning, pripravujúci dieťa na vstup do života dospelých. Hlavná myšlienka za ním je: „*Podťe, ideme vás pripraviť na radikálne zmeny ktoré sa budú diať vo vašom živote*“.

Deti vo veku 11-12 rokov väčšinou nepredstavujú v cirkvi problém, pretože radi trávajú čas s dospelými. Využime tento úžasný čas otvorenosti, aby sme dali deťom počas týchto pár rokov to najlepšie z nášho času, nášho vyučovania, našej energie a našej lásky.

V jednom prieskume v USA sa 11 až 12 ročných detí opýtali nasledujúcu otázku: „*Ak by ste si mohli zaželať čokoľvek; niečo, čo by ste mali najradšej zo všetkého na svete, čo by ste si želali?*“ Zatiaľ čo medzi očakávanými odpoveďami boli veci ako: elektronika, hračky, výlety do kina atď., väčšina detí z hĺbky srdca vyhlásila: najradšej by som mal viac času s mojimi rodičmi!

Prídu doby, kedy dieťa nebude chcieť toľko času tráviť so svojimi rodičmi. My do nich potrebujeme investovať skôr, ako táto doba nastane.

Slovo najlepšie vystihujúce pubertu je **zmena**:

- **Fyzické zmeny:** preskakovanie hlasu u chlapcov, akné, sexuálne dozrievanie, rast ochlpenia, telesné pachy, ...
- **Intelektuálne zmeny:** abstraktné myslenie: schopnosť premýšľať a nazrieť na veci z pohľadu iného, sebauvedomenie, potreba spochybníť to, čo vždy bývalo akceptované; potreba odpovedí, neistota...
- **Emocionálne zmeny:** opätovné prebudenie a vynorenie sa emócií, náladovosť, vysporiadanie sa so sexuálnymi túžbami (zvlášť chlapci), dôležitosť zmyslov (vôňa, hlasná hudba, dotyky...)
- **Duchovné zmeny:** dôležitosť Kristovej vlády v mojom živote, uvedomelé rozhodnutia

Všetky tieto zmeny prinášajú so sebou veľa neistoty. Boh však túži vytréňovať z našich detí bojovníkov! Priblížme sa im preto skôr, ako ich uchváti svet. Táto veková skupina potrebuje našu sústredenú pozornosť, ako v rodine, v cirkvi, tak aj v spoločnosti.

2) Stratégia programu *Zmena na obzore*

2.1 / Tri časti stretnutia

Povedali sme si už o potrebách a vlastnostiach predtínedžerov. Myšlienkou je tieto potreby naplniť a urobiť to takými spôsobmi, aké týmto vlastnostiam vyhovujú. Nasledujúci model môže byť prispôsobený a upravený pre rôzne kontexty a situácie. V tomto zmysle teda nie je prísne nemenný a tiež nie je jedinou možnou cestou vpred. Na čom najviac záleží, je vízia za týmto programom, a duch ktorý tieto stretnutia oživí!

Každé stretnutie sa skladá z troch častí:

☛ Jedlo a zábava

Tento čas dáva mladým ľuďom príležitosť dobre sa zamiesiť do skupiny a nájsť si v nej miesto. Dáva nám čas vybudovať vzťahy, spoznať ich a prejavíť o nich osobný záujem. Túžia po kvalitnom čase zdieľania sa s dospelými. Pri spoločnom olovrante sa o nich môžete veľa dozvedieť!

Zvlášť počas jedla môžeme pozorovať tvorenie malých skupiniek. Niekedy ich môžeme nechať slobodne si vybrať, s kým budú sedieť; inokedy môže byť dobré ich premiešať, napr. tak, že im dáme určitú inštrukciu: sadnite si do kruhu, do malých skupiniek, podľa pohlavia, s ľuďmi čo majú takú istú farbu vlasov...

Na posilnenie priateľstiev, rozvíjanie tímového ducha a zapojenie sa všetkých, sú tiež veľmi účinné rôzne hry. Tím detí, ktorý sa počas programu takto vytvorí, si tým pádom vybuduje aj hlbšie priateľstvá; tie niekedy vytrvávajú aj naďalej po skončení programu. Naším snahou je, aby sa deti v skupine naučili navzájom povzbudzovať a spolu robiť dobré rozhodnutia.

Akčné hry, tvorivé hry, premýšľacie hry... možnosti sú neobmedzené. Budme však opatrní a vyberajme hry, ktoré sú príťažlivé pre túto vekovú skupinu a jej vlastnosti. Takisto obmieňajme typy hier (zameranie), aby v nich nevynikali vždy tí istí jednotlivci.

Tento čas môžeme využiť aj na budovanie ich vodcovských schopností. Napríklad na každom stretnutí môžeme požiadať niektoré dieťa, aby viedlo spoločný čas jedla, komunikovalo inštrukcie zvyšku skupiny, pomodlilo sa, alebo vybralo pieseň pred jedlom, zaistilo že všetci budú mať dojedené v určitom čase, zorganizovalo spratanie po jedle...

Toto povedie ku rôznym zaujímavým situáciám, v ktorých sa prejavia vodcovské talenty. Po ich skončení tiež môžeme urobiť určité zhrnutie a uistenie nášho mladého lídra a dať mu aj zopár tipov ako svoje vedenie zlepšiť. Nie je ľahké niesť takúto zodpovednosť, no príklad ostatných im umožní sa od jedného stretnutia k druhému zlepšovať.

👉 Praktická lekcia

Mnohí mladí ľudia sú dnes úplne bezradní, keď musia čeliť praktickým problémom vo svojom každodennom živote. Cieľom tejto druhej časti je umožniť deťom oboznámiť sa s viacerými aspektami života domácnosti a iných praktických oblastí. Využijeme tým ich dychtivosť po učení a zároveň im tak odovzdáme životné skúsenosti, ktoré sa im v budúcnosti zídu. Toto je súčasťou procesu stávania sa zodpovednými dospelými.

Preteens si zväčša túto časť veľmi užívajú. Dajme si pozor, aby sme obmieňali aktivity, ktoré sú vnímané ako viac ženské (prádlo a bielizeň, žehlenie, varenie...) a aktivity ktoré sú vnímané ako viac mužské (starostlivosť o auto, elektrina, atď.) Takisto je to výborná príležitosť oceniť deti, ktoré možno práve nie sú výbornými žiakmi v škole, no majú veľa praktických zručností. **Povzbud'me ich najviac ako sa len dá!**

Táto časť si vyžaduje dobrú organizáciu - prípravu materiálu, priestorov, pomocníkov. Na každom stretnutí vždy tiež potrebujeme dať deťom inštrukcie, čo si majú priniesť nabudúce.

👉 Téma (vyučovanie)

Tento čas by nemal byť akademický - teda niekto „kto vie všetko“ príde učiť tých „čo nevedia nič“. Nemal by budiť dojem školy, skôr byť uvoľnený a tvorivý – tak, aby téma zasiahla našich mladých ľudí na úrovni, kde sa práve nachádzajú a motivovala ich. Cieľom je adresovať témy, ktoré sú pre nich relevantné: dať im príležitosť klásť otázky, podeliť sa o svoje skúsenosti alebo ťažkosti. Povzbud'me mladých ľudí, aby sa zapájali a zdieľali. Táto sloboda zdieľania bude počas kurzu postupne narastať cez vzájomnú dôveru, ktorá sa buduje najmä počas prvých dvoch zložiek programu. Je dobré, keď vyučuje pokorná osoba, ktorá vie, ako sa s deťmi podeliť o svoje vlastné otázky, obavy, zlyhania a skúsenosti z minulosti a zároveň im neustále komunikovať, ako veľmi ich Boh miluje, verí v nich a snaží sa im pomôcť. Roky pred pubertou sú kľúčové vo formovaní svetonázoru, hodnôt a osobnej identity.

Štyri filozofické otázky, ktoré určujú náš svetonázor sú:

1. Ontológia: *Odkiaľ prichádzam?*

Odkiaľ pochádza svet? Z čoho povstal život? Kde je moje miesto v stvorení, mojej rodine, mojom meste, mojom národe (národoch), vo svete? Vznikli sme evolúciou alebo stvorením?

2. Axiológia: *Čo má skutočnú hodnotu?*

Božia bezpodmienečná láska, porozumenie puberty, jej zmien a výziev, ako na seba hľadiť Božími očami, vývin dieťaťa, odolávanie tlaku rovesníkov, rozvíjanie priateľstva s Bohom,

starostlivosť o seba samého, čistota srdca, problémy súčasnosti (ekológia/ environmentalna výchova...)

3. Epistemológia: *Ako viem?*

Ostatné náboženstvá, humanizmus, predurčenie, pôvod Biblie...

4. Teleológia: *Kam idem?*

objavovanie vlastného určenia, Božie kráľovstvo, poslanie mojej generácie, spoznávanie mojich obdarovaní, služba druhým, ...

Tieto otázky by mali začať byť prvý raz odpovedané už kdesi v predškolskom veku; preteens v týchto oblastiach už potrebujú solídne vyučovanie. Samozrejme, sú tu aj mnohé ďalšie témy, ako napr. závislosti a drogy alebo okultizmus. Buďme však opatrní v tom, aby sme len nenahrádzali hodiny náboženstva alebo nedeľnú školu. Mnoho aspektov ako spása, Duch Svätý, učeníctvo a pod. už možno bolo pokrytých niekde inde. V závislosti od skupinky, jej histórie a konkrétnych potrieb nemusí byť nutné ich zaradiť.

➤ Čas zhodnotenia

Na konci každého stretnutia môžeme účastníkov požiadať o spätnú väzbu. Môžu nám povedať čo a prečo sa im páčilo a čo a prečo si doteraz až tak neužili. Isto ocenia, že berieme ich názory do úvahy a taktiež nám to naznačí, ako by sme mohli náš program vylepšiť.

Tiež je možné požiadať ich o písomné zhodnotenie. Napr. vyplniť malé zhrnutie večera s tým, že napíšu čo sa im páčilo/nepáčilo a prečo, resp. zapísať si tieto veci do svojho zápisníka. Takto si budú môcť aj na konci kurzu pripomenúť, čo všetko sa počas neho naučili a zakúsili.

2.2 / Čosi o jedle a hrách

Jedlo (snack, olovrant) a hry sú čas najmä na budovanie vzťahov. Ako vedúci by sme mali tiež byť deťom prístupní. Naším cieľom je vybudovať dostatok dôvery medzi nami a účastníkmi, aby bolo potom možné ísť viac do hĺbky v časoch zdieľania a modlitby. Preteens naozaj stoja o to, stráviť kvalitný čas s dospelými, musia však cítiť, že je to práve s nami možné. Bolo by chybou myslieť si, že k takémuto čomusi dojde spontánne! Mnohí z nich už zrejme mali niekedy vo svojom živote zlú skúsenosť s dospelým, ktorému boli takpovediac ukradnutí. Naša zodpovednosť je preto veľká: deti vyčkávajú, aby si overili nakoľko prístupní budeme, a či nám môžu dôverovať!

Tu je zopár užitočných rád:

➤ Prisadnite si k účastníkom počas spoločného jedla. Neostávajú s dospelými.

- Vyvolajte ozajstnú diskusiu, hovorte o dôležitých alebo osobných témach. Toto sa dá dosiahnuť buď neformálnejším alebo úmyselnejším spôsobom, napr. tak, že určíte tému diskusie počas jedla, s tým, že každá skupinka na konci krátko zhrnie, k čomu dospela.
- Pripravte sa dopredu na všetky časti programu! Nepremrhajte tieto vzácne chvíle rozhovorov na doťahovanie príprav napr. praktickej lekcie, alebo iných detailov, ktoré ešte nemáte dokončené.

Niektoré hry poskytujú skvelé možnosti na učenie princípov a budovanie charakteru. Veľmi jasne zjavujú zrelosť hráčov v rozličných oblastiach: tímový duch, súťaživosť, iniciatíva atď. Po skončení je dobré vypichnúť niektoré aspekty, čo počas hry vyšli na povrch; pozor, nestaňme sa však moralistami, neustále naprávajúcimi predtínedžerov v ich správaní. **Spontánnosť a zábava sú kľúčmi k úspechu.**

2.3 / Čosi o praktickej lekcii

Vedenie praktickej časti je náročnejšie, ako sa na prvý pohľad zdá! Naozaj, tento prístup môže byť radikálne odlišný od toho, na čo sme boli doteraz zvyknutí. Hlavnou myšlienkou je dať našim predtínedžerom príležitosť, získať svoju vlastnú skúsenosť. Takýto rámec teda bude na jednej strane pomerne voľný, na druhej strane aj dosť chránený. Chránený v tom zmysle, že účastník nie je nikdy vystavený riziku, a cíti sa dostatočne bezpečne na to, aby sa mohol sám rozhodovať. Voľný zase v tom zmysle, že účastníci budú mať dostatočnú možnosť voľby a budú nútení prijať za ňu zodpovednosť.

To je ten paradox: **chrániť, no nezakazovať; uvoľniť, ale neopustiť!** Takýto prístup je veľmi formujúci, pretože učí deti nachádzať ich vlastné riešenia. Neskôr v živote sa im to veľmi zíde, keď budú čeliť rôznym situáciám. Ako dospelí máme často tendenciu, rýchlo prezradiť riešenie, čo je veľká škoda! Aj dobrá rada, ktorá dnes vyzerá múdro, nemusí už byť zajtra a v inej situácii užitočná. Držme sa teda starého porekadla: „*Daj človeku rybu a nasýtiš ho dnes. Nauč človeka loviť ryby a nasýtiš ho pre celý zvyšok života*“. Pre inšpiráciu zopár príkladov nejakých inštrukcií, ktoré môžeme deťom zadať:

- *Tu je auto, toto je rezervná pneumatika. Pokúste sa ju vymeniť za 10 minút!*
- *Tu je recept! Riady sú tu, prísady zase tam; vyskúšajte to!*
- *Tu je 10 EUR pre vašu skupinu a cestovný poriadok autobusu. Stretneme sa na takom a takom mieste hneď, ako sa tam dostanete!*

Potom, ako zadáte inštrukcie, **dajte im čas vyskúšať svoje vlastné riešenia.** Niektoré sa budú zdať veľmi bláznivé. Pokým však nie sú nebezpečné, nechajte ich si to vyskúšať. Lekcia,

ktorú si vezmú zo svojich vlastných pokusov a zlyhaní, bude oveľa poučnejšia, ako priamočiare dosiahnutie správneho riešenia.

Ešte niekoľko rád na podporenie učenia:

✚ **Naplánujte si dostatok času**

Čiže, nesnažte sa pokryť príliš veľa materiálu! Väčšina rečníkov má tendenciu sa poistiť tým, že si naplánujú toho priveľa...

✚ **Každý dostane šancu vyskúšať si to**

Vyhňte sa situáciám, kedy niektorí účastníci skúšajú, zatiaľ čo ostatní sa iba prizerajú. Každý by sa mal osobne zapojiť, urobiť, čo si sám myslí a vyskúšať svoje vlastné riešenia. Z tohoto dôvodu ich potrebujeme rozdeliť do menších skupiniek, ktoré umožnia pracovať každému. Napr. môžeme naplánovať rôzne stanoviská a rozvrhnúť plán rotácie skupiniek.

✚ **Učte účastníkov klást' si tie správne otázky**

Kladenie si nesprávnych otázok je často to, čo im bráni v nájdení riešenia. A tak skôr, ako im aj my odpovieme, položme im ďalšie otázky! Účastníci sa najskôr budú možno sťažovať, že im nikto nepomáha, no neskôr si uvedomia užitočnosť otázky a v konečnom dôsledku si budú schopní aj sami tie správne položiť.

✚ **Pokúste sa zakončiť úspechom**

Aj neúspešné pokusy môžu zanechať dobrý dojem, pokiaľ vedú k niečomu pozitívnemu. Je povzbudzujúcejšie nasmerovať účastníkov tým správnym smerom tak, aby v konečnom dôsledku úlohu úspešne splnili.

2.4 / Čosi o téme (vyučovaní)

Piata kniha Mojžišova (Deuteronomium) 6:7 nás povzbudzuje hovoriť k deťom v kontexte každodenného života; vtedy, keď robíme niečo spolu. Je to práve v kontexte toho, čo radi robia, kde ich budeme schopní vyučovať. Tým, že posilňujeme náš vzájomný vzťah, vytvárame dôveru, ktorá im pomôže zorientovať sa počas obdobia dospievania. Práve preto tento kurz kladie veľký dôraz na vzťahy a na spôsob, akým sa veci robia. Osoba, ktorá vyučuje, a spôsob, akým to robí, sú rovnako dôležité, ako obsah ich vyučovania. Je vždy lepšie, keď je učiteľ účastníkom dobre známy. Pokiaľ to tak nie je, mal(a) by sa pokúsiť čo najviac sa s nimi zoznámiť počas spoločného jedla. Vyučujúci by tiež mal byť dobre oboznámený so svojou témou, zapálený pre ňu a plný nadšenia.

Môžeme používať vizuálne pomôcky, videá, scénky a pod. Predĺži a zlepši to schopnosť detí sústrediť sa. Takisto je možné byť interaktívny a nechať účastníkov odpovedať na otázky, reagovať na ne, alebo ich klásť.

Je dobré, pokiaľ niektoré zo stretnutí (ak nie všetky) vyústia do spoločnej modlitby. Keď si uvedomíme, koľko potrieb táto veková skupina má, je dosť veľká škoda ako málo príležitostí majú aby sa modlili, alebo modlitbu od niekoho prijali.

Navyše žijeme v časoch, kedy každá nová kázeň *odtlačí* tú predošlú niekde do pozadia našej pamäte. Nechceme preto deti len zaplaviť informáciami, ale umožniť im žiť svoju vieru a urobiť vlastné rozhodnutia pre Krista.

Program prípravy na pubertu by preto nemal byť iba miestom akéhosi intelektuálneho vzdelávania, ale skôr miestom, kde zakúšame ozajstnú Božiu moc. Modlitba je ako malta, ktorá drží stenu pokope. Bola by škoda iba poskladať na seba tehly a tešiť sa z toho, aká vysoká budova z nich vznikla, no zakrátko už žalostiť z jej pádu pri prvom malom zemetrasení (ktorých isto nebude počas rokov dospievania málo).

Takéto modlitebné chvíľky môžete mať podľa potreby buď všetci spolu, alebo iba s tými, čo o ňu požiadajú, v malých skupinkách alebo dokonca len vo dvojiciach. Je dobré povzbudiť deti, aby sa modlili za svojich priateľov. Otvorené zdieľanie sa o modlitebných úmysloch pomôže medzi deťmi vytvoriť atmosféru dôvery, rešpektu a silných pút.

2.5 / Čosi o disciplíne

V našej spoločnosti a kultúre často očakávame, že deti budú ticho sedieť a správať sa podobne ako dospelí. Hoci to deti dokážu - pretože je to od nich očakávané - niekde vnútri to prežívajú inak. Potrebujeme sa stať tvorivejšími, pretože práve táto veková skupina má tendenciu sa v kostoloch veľmi nudiť. Pokiaľ nedokážeme tvorivo zasiahnuť ich, ako sa nám to môže podariť s tisíckami iných detí, ktoré ešte Ježiša vôbec nestretli? Iste si neposadajú a nebudú nás dlhú dobu zdvorilo počúvať. Pokiaľ netušíme, ako fungujú vnútri, nepodari sa nám udržať ich pozornosť a priviesť ich k Ježišovi. Rešpektujme preto ich potrebu neustále vydávať energiu a vymyslime program, ktorý im nebude spôsobovať ťažkosti, očakávaním, že budú dlhú dobu nehybne sedieť.

Vo všeobecnosti sme sa rozhodli na preteen programe zaviesť iba jedno pravidlo, ktoré by mali všetci rešpektovať: **pravidlo stíchnuť a počúvať, pokiaľ hovorí niekto druhý!** Ako vedúci by sme sa veľmi ľahko unavili z neustáleho nadšeného hluku, aký táto veková skupina dokáže vyprodukovať. Je preto dôležité, nenechať ich prevziať kontrolu nad situáciou. Samozrejme, že sa všetci chceme baviť, nechceme však chaos. Všeobecný zmätok, zlé vtipy, zhadzovanie a nerešpektovanie druhých nesmú byť tolerované. Je dobré už od začiatku **stanoviť hranice**, aj

keby to na počiatočných 2-3 stretnutiach malo vyžadovať veľa energie. Bude to investícia do zvyšku programu.

Pokiaľ si všimneme neakceptovateľné správanie, je potrebné zobrať dieťa nabok a hovoriť s ním. Muži by mali hovoriť s chlapcami a ženy s dievčatami, aby ich autorita tak bola lepšie prijatá.

2.6 / Partnerstvo s rodičmi

Zapojenie rodičov je jeden z najdôležitejších aspektov tohoto tréningu. Zmeny, ktoré sa udejú počas puberty, môžu byť občas celkom dramatické: náladovosť, vymedzovanie sa voči rodičom... Mnohí rodičia sa v tomto novom správaní nedokážu vyznať. Nevedia, ako zvládnuť svoje deti, a platí to zvlášť pre otcov. Vo vzťahu rodič - dieťa vzniká určitá priepasť, a tá ešte viac narastá, pokiaľ už niekde na počiatku tento vzájomný vzťah nebol príliš silný. Preteen program je preto určitým **časom investovania**. Toto je rovnako dôležitý počin v živote rodičov, ako v životoch detí.

Bolo by to také jednoduché, keby cirkev, spoločenstvo alebo zbor prevzalo do rúk všetko: vytiahli by z rukávu odborníkov na tento kurz, a tí by ho hravo zvládli. Ušetrilo by to rodičom čas na prípravu aj energiu...nebola by to však Božia myšlienka! Za vzdelávanie svojich detí sú zodpovední rodičia; úlohou cirkvi je ich v tom podporovať, trénovať a pomôcť im túto úlohu zvládnuť. Tento predtínedžerský program preto nesmie rodičov *odzbroidiť* – práve naopak, má im poskytnúť nástroje a príležitosti na hlboké rozhovory so svojimi deťmi.

Toto sa dá dosiahnuť veľa rôznymi spôsobmi: môžeme požiadať rodičov, aby každý týždeň strávili nejaký čas rozhovorom so svojim dieťaťom a modlitbou za neho na aktuálnu tému. Môžeme ich požiadať, aby zrealizovali praktickú lekciu z programu doma so svojim dieťaťom – a potom na najbližšom stretnutí ostatným o tom podať správu. Môžeme počas kurzu zorganizovať víkendovku, na ktorej otcovia zažijú niečo dobrodružné so svojimi synmi, zatiaľ čo matky budú robiť niečo špeciálne so svojimi dcérami... Existuje veľa rôznych možností, z ktorých všetky majú cieľ rozvíjať rodinné vzťahy, posilňovať ich a budovať spoločné spomienky.

Je preto kľúčové klásť silný dôraz na partnerstvo s rodičmi. Niekedy by bolo jednoduchšie pre vedúcich kurzu, keby rodičia neboli do stretnutí zapojení. Takisto niektorí rodičia by radšej zverili svoje deti počas takéhoto programu iným.

Dajme si však pozor na to, aby sme nespádli do takýchto pascí!

2.7 / Partnerstvo s cirkvou

Tento tréning je takisto príležitosťou zapojiť ľudí z vašej cirkvi. Niektorých môžete zapojiť do praktickej časti, napr. aby sa podelili o skúsenosti zo svojej profesie alebo koníčka

(automechanik, zdravotná sestra, elektrikár, matka v domácnosti...). Iní sa môžu podieľať na vyučovaní témy v oblasti, ktorá je im srdcom blízka.

Takto dáte deťom pocítiť, že tento kurz nezahŕňa iba zopár ľudí, ale naopak - celému spoločenstvu záleží na tom, aby rástli. Takisto to dá vašim predtínedžerom možnosť, spoznať dospelých z vašej cirkvi/spoločenstva aj z iného uhla, ako len na nedeľných bohoslužbách.

Posilnia sa tým medzigeneračné vzťahy.

3) Obsah programu *Zmena na obzore*

3.1/ Všeobecné zásady

☛ Skupinka približne 20 detí

Skupina od 10 do 20 ľudí vytvára dobrú dynamiku; každý sa má šancu spoznať so všetkými ostatnými, v zásade nie je potrebné deliť sa do menších skupín a veci majú dobrý spád. Ak máte problém dať dokopy dostatočný počet detí, vždy môžete spojiť sily s nejakým iným spoločenstvom alebo cirkvou vo vašom okolí.

☛ 10- až 12-roční

Táto veková skupina má špecifické vlastnosti, ktoré spomíname vyššie. Bola by škoda akceptovať do kurzu mladšie deti, ktoré by ešte úplne nedokázali uchopiť koncepty tohoto kurzu. Na druhej strane, staršie deti už medzitým mohli prejsť do puberty. Vždy môžeme prezentovať kurz rodičom a nechať ich samých rozhodnúť sa, či ich dieťa spĺňa naše kritéria, alebo nie. Je pravda, že dievčatá často dozrievajú skôr, ako chlapci – mohli by sme preto ponúkať náš tréning chlapcom vo veku medzi 11 a 13 a dievčatám vo veku od 10 do 12 rokov.

Každopádne však, chlapci takúto informáciu neradi počúvajú a prirodzene, existuje veľa výnimiek. Preto je najmúdrejšie zvážiť každú prípadnú výnimku priamo s rodičmi.

☛ 10 stretnutí po 3½ hodiny

Myšlienkou je vyhradiť si na kurz špeciálny čas: záväzok na 3 mesiace je relatívne krátky a umožňuje dobrú intenzitu. Z našich skúseností, najvhodnejšie sa zdá byť obdobie zhruba od februára do apríla, resp. od októbra do decembra.

Tento formát a načasovanie kurzu sa nám z hľadiska dynamiky osvedčil najviac. Samozrejme existujú aj iné varianty a alternatívy načasovania (menej intenzívny no tým pádom dlhší kurz, kurz vrámci už existujúcich pravidelných skupiniek, skrátenie stretnutí za cenu striedania obsahu...) Náhľad na rôzne možnosti, resp. výhody aj nevýhody jednoduchých prístupov, nájdete v podrobnejších materiáloch ku kurzu na [našich stránkach](#).

☛ Element prekvapenia

Udržiavanie prekvapenia čo sa týka obsahu každého stretnutia podporuje záujem našich účastníkov. Rodičia síce vedia o tom, čo sa bude na stretnutiach diať, sú však požiadaní, aby vopred nič neprezradili (a zvyčajne toto odporúčenie rešpektujú). Takto sú účastníci zastihnutí

neprípravení (čo predtínedžerom v zásade nevadí) a pomáha im to nevytvárať si predsudky alebo iné očakávania voči témam, o ktorých možno už v živote čosi počuli.

✚ **Závazok zo strany účastníkov aj rodičov**

V dobe prihlasovania sa je dobré požiadať všetkých, aby dobre zvážili svoj záväzok voči kurzu. Tento program bude od nich vyžadovať účasť na 10 večeroch (neúčasť by mala byť skôr výnimkou), a tiež čas zdieľania sa s rodičmi počas týždňa. Rodičia by si takisto mali byť vedomí svojho záväzku, najmä čo sa týka dopravy svojich detí na/zo stretnutia, a svojej účasti na informačnom stretnutí na začiatku, v priebehu kurzu a na záverečnom večeri.

✚ **Finančná investícia**

Výdavky sa môžu dosť líšiť v závislosti od situácie. Potrebujeme si prenajať miestnosť, alebo nám je cirkev/spoločenstvo schopné nejakú poskytnúť? Pozveme veľa rečníkov zvonka, alebo máme v spoločenstve dosť členov, ktorí sú pripravení zareagovať na výzvu? Budú zvolené praktické lekcie vyžadovať nákup väčšieho množstva materiálu?

Navrhujeme vám určiť si registračný poplatok tak, aby pokryl všetky všeobecné výdavky, používanie materiálov k témam a praktickým lekciam a umožnil vám napr. tiež preplatiť vašim spolupracovníkom cestovné (alebo iné) náklady. Takisto by váš rozpočet mohol mať rezervu, ktorá umožní napr. poskytnutie zľavy tým, ktorí to budú potrebovať. Zaplatenie poplatku spôsobuje, že ľudia berú svoj záväzok vážnejšie a tiež väčšie očakávanie z ich strany, že za svoje peniaze niečo dostanú.

3.2/ Návhý hier a aktivít počas jedla

✚ **„Vyučujúce momenty” počas jedla**

Aktivity počas jedla nám poskytujú momenty zamyslenia a dobré námety na diskusiu.

Na našom kurze zvykneme jedlo organizovať tak, že požiadame každého účastníka, aby si na stretnutia vždy nosil z domu čosi na zahryznutie. V tomto veku je bežné, že tento *snack*, *olovrant*, alebo akokoľvek to už nazveme, im doma pripravuje jeden z rodičov. Po prvých stretnutiach a tým aj otvorení tém zodpovednosti a dospievania, zvykneme vyzvať našich predtínedžerov, aby si skúsili od toho momentu už nachystať a zabaliť svoj olovrant pred stretnutím sami (prípadne aj s nejakou dobrotou - keksíkom, ovocím a pod. Vodu resp. čaj na stretnutí poskytujeme my). Toto osobné angažovanie sa v príprave svojho jedla doma, umocňuje efekt nižšie spomenutých aktivít:

- Na jednom stretnutí môžete požiadať deti, aby odovzdali svoje prinesené jedlo do stredu. Potom ich požiadajte, aby si zo stredu vzali čokoľvek iné, len nie z toho, čo sami priniesli.

Toto vyvolá všemožné emócie, niektoré možno dosť silné. Asi po 10 minútach im dovoľte zobrať si aj z toho, čo si sami doniesli. Aká úľava!

Po skončení jedla môžete viesť krátku diskusiu o vzdávaní sa našich práv. Akým príkladom vzdávania sa výsad a práv bol pre nás sám Boží Syn! Aj Ježiš od nás žiada aby sme mu odovzdali všetko. To, čo mu denne odovzdávame, nám on niekedy opäť vráti; niekedy možno ani nie. (o tomto cvičení môže byť dobré informovať aj rodičov - je to hlbšia téma ku ktorej sa neskôr počas týždňa so svojimi deťmi môžu vrátiť)

- V previazaní s praktickou lekciovou Financie, môžeme povedať deťom, aby si žiadne jedlo so sebou na toto stretnutie nenosili a dohodnúť sa s blízkymi potravinami/večierkou. Tam dáme deti do dvojíc a každej dvojici odovzdáme malú sumu peňazí (2 EUR? Sumu treba vhodne určiť podľa aktuálnych cien potravín). Páry dostanú určitý čas na to, aby si za tieto peniaze kúpili svoj dnešný olovrant. Niektorí z nich – zväčša najväčší individualisti – sa budú snažiť kúpiť si zo svojich vlastných peňazí toho čo najviac. Iní možno dojdú na to, že keď sa poskladajú viaceré páry, budú si môcť kúpiť pre 2, 4 alebo aj 6 ľudí spoločne niečo väčšie. Po skončení nakupovania vám odporúčame nejst’ hneď na mieste ale vrátiť sa nazad do miestnosti, kde sa stretávate.

Tesne pred tým, než pôjdete jesť, porovnajte, kto si čo kúpil. Môžete spomenúť aj tímovú prácu a aké je užitočné spolupracovať. Toto cvičenie tiež dáva deťom lepšiu všeobecnú predstavu o hodnote peňazí a jedla, ktoré denne jeme a považujeme ho za samozrejmosť.

- Na inom stretnutí môžeme zase požiadať deti, aby si doniesli len jedlo na zasytenie, no žiadne sladkosti - dezert tentoraz poskytneme my. Jedenie dezertu však zorganizujeme nasledujúcim spôsobom: každé dieťa si vylosuje kartičku, či patrí medzi “bohatých” (3-4 deti), “chudobných” (3-4 deti) alebo “strednú vrstvu” (ostatní). Na “bohatých” čaká krásne dekorovaný stôl s množstvom rôznych dobrôt (koláče z cukrárne, džús, ovocie...). „Chudobní“ sa musia usadiť na zemi a uspokojiť sa so suchými keksíkmi. „Stredná vrstva“ dostane nejaký jednoduchý koláč (napr. upečenú bábovku).

Deťom zaželáme „Dobrá chuť!“ a necháme ich jesť. Je veľmi zaujímavé pozorovať ich reakcie: „bohatí“ sú buď veľmi šťastní, alebo im to celé je tak trochu blbé. Tí zo „strednej vrstvy“ nevedia, či skôr majú závidieť “bohatým” a očakávať, že sa o niečo možno s nimi podelia, alebo by naopak mali dať zo svojho „chudobným“. No a „chudobní“ nevedia, či sa majú uspokojiť s tým, čo majú, alebo im je dovolené poprosiť o ďalšie jedlo (a keď, tak koho?)

Odporúčame vám do ničoho nezasahovať a iba pozorovať. Neskôr sa môžete pozdieľať o pocitoch, ktoré toto cvičenie v každom vyvolalo. Buďte si vedomí, že práve táto veková kategória detí vníma nespravodlivosť veľmi citlivo!

Ďalšie nápady na aktivity počas jedla, aj s ich podrobnejším popisom, nájdete v materiáloch ku kurzu na [našich stránkach](#).

➤ Hry

Nápadov na hry je neúrekom, a to či už má hra súvisieť s danou témou dňa alebo nie. Naši predtínedžeri budú milovať hry každého typu, od súťaživých hier, hier na zručnosť, cez športové, až po intelektuálne výzvy. Mnoho hier sa dá použiť na otvorenie konkrétnej témy/lekcie, alebo na krátku reflexiu nad určitou hodnotou alebo pravdou.

Tu je niekoľko inšpirácií:

- **Molekuly:** Deti sa pohybujú po miestnosti, zatiaľ čo hrá hudba. Keď sa hudba zastaví, vedúci hry ukáže na prstoch číslo. Deti musia vytvoriť čo najrýchlejšie skupinky (“molekuly”) s daným počtom členov/atómov. Napríklad, pokiaľ máte spolu 20 detí a ukázané číslo je 3, dvaja takto ostanú bez skupinky a vypadávajú. Túto hru môžete chvíľu hrať bez vypadávania, neskôr začnite vylučovať z hry tie deti, ktoré ostali nezaradené do skupinky s daným počtom. Hrajte až pokiaľ neostanú len poslední dvaja víťazi.

Táto hra poskytuje príležitosť hovoriť *o pocitoch vylúčenia z kolektívu*.

- **Pantomimický telefón:** utvorte tímy 5 až 6 ľudí a postavte ich do radu. Posledná osoba v rade ide k vedúcemu hry a dostane slovo, vetu alebo činnosť, ktorú musí pantomimicky znázorniť. Potom sa vráti do svojho radu a osoba tesne pred ňou v rade sa k nemu/nej otočí. Oni im znázornia toto slovo. Pozorovateľ sa potom otočí a znázorní to, čo prijal, ďalšiemu v rade pred sebou, atď., až dojdeme na koniec radu. Slová (a pohyby) sa postupne rôznym spôsobom skresľujú.

Na konci nikto skutočne nevyhrá, všetci sa však určite dobre bavia. Táto hra je jednak z kategórie *icebreakerov*/lámačov ľadu a tiež sa dá použiť na vvedenie do *témy o komunikácii alebo používaní mobilného telefónu*.

- **Kruh dôvery:** Použite pevné lano (napr. horolezecké), ktorého konce zviažete a vytvoríte tak z neho kruh. Každý v kruhu sa oboma rukami chytí lana a cúvne tak, aby bol celý kruh napnutý. Celá skupina si postupne čupne v záklone tak, že sa lanom navzájom držíme a vyvažujeme. Touto hrou sa učíme dôverovať svojim priateľom a dovoľíme im, aby nás podržali pred istým pádom. Táto hra sa môže hrať v rôznych variantách (striedavo si čupne jedna/druhá strana kruhu). Aktivít na dôveru existuje viacero - pád dôvery, ulička dôvery, “mixér” (jedna osoba je v strede úzkeho kruhu a ostatní si ju pinkajú od jedného k druhému) a vyžadujú si rozlične stupne “vydanosti” do rúk ostatným. Je to dobrý *test vzájomnej dôvery* v našej skupinke a tiež je veľmi užitočné po aktivitách zaradiť krátku reflexiu a

zdieľanie o pocitoch jednotlivých účastníkov. Pozor, vyvarujte sa hlúpym žartom a nemiestnemu vtipkovaniu, ktoré môže zničiť atmosféru, o ktorú vám celý čas ide.

Ďalšie nápady na hry (ktoré sa hodia ako rozhrievačky k určitým témam a praktickým lekciám), aj s ich podrobným popisom, nájdete na [našich stránkach](#).

3.3/ Návrhy praktických lekcií

Praktická časť pôsobí na deti veľmi motivujúco. Na rozdiel od tínedžerov, preteens milujú učiť sa nové veci. Veľmi často, po návrate zo stretnutia domov, deti hovoria o tejto časti najskôr a až potom spomenú vyučovanie.

Nasledujúce návrhy sú myslené ako pomoc a inšpirácia. Nenechajte sa nimi obmedzovať – neváhajte ich prispôbiť vašej skupine detí, kontextu, či obdarovaniu vo vašom tíme.

👉 Auto / Bicykel

Pripravte si dobre osvetlené, pred nepriaznivým počasím chránené miesto, na ktoré sa zmestia 3 až 4 autá (napr. podzemná garáž). Môžete nechať deti vymeniť pneumatiku, nahodiť snehové reťaze, skontrolovať hladiny kvapalín (voda v chladiči, olej, zmes do ostrekovača...), naučiť sa o hlavných súčiastkach motora, skontrolovať, či fungujú svetlá, porozprávať sa o tom, čo robiť v prípade poruchy...

(na podobnú tému sa dá použiť aj bicykel, je to deťom trochu bližšie a možno tieto zručnosti viac využijú v tomto veku. V lekcií o bicykloch sa môžeme venovať bezpečnostným prvkom, defektu, nastaveniu sedadla, brzd a prehadzovača...)

👉 Verejná doprava

Vytvorte skupinky 4 až 5 detí (ak máte možnosť, rozdeľte zvlášť introvertov a extrovertov). Dajte skupinkám obálku s telefónnym číslom (na ktorom vás zastihnú v prípade núdze), nejakú hotovosť v minciach a nasledujúce inštrukcie: „Z miesta, kde sme vás vysadili, nájdite cestu späť na naše zvyčajné miesto stretnutia.“ Potom vysaďte všetky tímy na rozličných miestach – nie príďaleko od zastávky autobusu. V prípade potreby môžete poslať s každou skupinkou aj “tichého spoločníka” - jedného z vedúcich, ktorý sa bude pohybovať nablízku, no nebude nijakým spôsobom zasahovať do diania, iba v prípade núdze, alebo veľkej chyby účastníkov.

👉 Upratovanie

Cieľom je dôkladné upratovanie priestorov, ktoré každý týždeň používame na náš program. Prineste čistiace prostriedky, krátko si prejdite každý produkt a aj to, ako sa používa. Vytvorte zoznam toho, čo potrebujeme urobiť, rozdeľte jednotlivé čistiace prostriedky a pomôcky medzi účastníkov, rozlosujte sa do tímov a začnite pracovať!

☛ Prádlo a žehlenie

Prineste na stretnutie veľký prádelný kôš s rôznofarebným oblečením a z rôzneho materiálu, ktoré je potrebné opraviť. Nechajte deti najskôr hádať, ako rozdeliť prádlo na rôzne práce programy. Vysvetlite správnu teóriu a rozdeľte podľa nej veci; potom kôpky ešte trochu prakticky upravte tak, aby práčka bola rovnomerne naplnená.

Ďalej na túto lekciu môžeme priniesť skladací sušiac, žehliace dosky, žehličky a pokračovať v procese rôznymi aktivitami - vešanie mokrého prádla, skladanie ponožiek, žehlenie trička, utierky a pod. a skladanie a ukladanie trička a košele. Najlepšou formou sú opäť stanovišťa, na ktorých si všetky dvojice budú môcť všetko vyskúšať.

Je zaujímavé si všimnúť, že nie všetci používajú tie isté metódy!

☛ Financie

Krátko deťom odprezentujte, čo je to rozpočet a nechajte ich porozmýšľať o tom, s akými rôznymi výdavkami musí bežná domácnosť počítať. Nechajte ich spárovať položky bežného rodinného rozpočtu (nájomné, elektrina, jedlo, benzín, atď...) s rozličnými zodpovedajúcimi sumami peňazí. Spoločne sa pozrite na to, čo by ostalo na záľuby, voľný čas, dovolenkovanie... Hovorte o konceptoch šetrenia, úverov (zadĺženosti), dávania desiatkov atď.

☛ Premeny v puberte - hygiena

Doneste toaletnú tašku so všetkým možným, čo muži/ženy používajú na to, aby vyzerali dobre a starali sa o seba. Oddel'te chlapcov a dievčatá do samostatných skupiniek. Prejdite si jednotlivé časti tela a to, ako sa o ne dobre starať, aké typy produktov sa na to používajú. S dievčatami si tiež môžete spolu prezrieť sadu všetkého, čo sa používa počas menštruácie. Nechajte deti kozmetiku "vyskúšať": dievčatá si upravia vlasy, dajú si pleťovú masku, nejaký make-up; chlapci sa môžu učiť holiť, nagelovať si vlasy alebo skúsiť nejaký deodorant... Hovorte aj o sebaúcte, prirodzenej kráse (bez make-upu) a vonkajšej/vnútornej kráse.

☛ Varenie

Budete potrebovať dosť veľkú kuchyňu; naplánujte konkrétne jedlo a vopred nakúpte potrebné suroviny. Na jedno miesto vyložte všetky ingrediencie a na druhý zase kuchynské nástroje. Vytvorte menšie skupinky, každej dajte recept a nechajte ich experimentovať!

☛ Správne stolovanie: pohostinnosť a dekorácie

Prestrite a dekorujte slávnostný stôl, poskladajte servítky, naučte sa aranžovať kvety alebo sviečky. Popri tomto je aj veľa iných spôsobov, ako rozvíjať estetické a umelecké zručnosti: balenie balíčkov, obaly na knihy a zošity, zdobenie drevených krabičiek, keramika, alebo prakticky čokoľvek iné...

👉 Prvá pomoc

Požiadajte nejakého zdravotníka, aby sa prišiel s vami podeliť o praktické rady, napr. ako zareagovať, keď sa niekto popáli alebo poreže, alebo niečo nebezpečné zje/vypije. Vytvorte skupinky a precvičte si prvú pomoc: stabilizovanú polohu, KPR, prenos raneného. Prejdite si, čo robiť v prípade nejakej nehody, na aké čísla volať a čo presne hovoriť.

👉 Elektrina a zvuk

Poproste elektrikára, aby vám odprezentoval základné koncepty týkajúce sa elektriny. Potom nechajte deti vymeniť vypálenú žiarovku, vymeniť poistku, zostaviť jednoduchý elektrický okruh, atď. Iná alternatíva je naučiť sa zostaviť zvukový systém (mix, zosilovač, reproduktory, mikrofóny, káble) a správne vyladiť ozvučenie.

👉 Mapy a orientácia, GPS

Na reálnej mape si vysvetlite, ako sa v nej zorientovať a aké rôzne informácie sa z nej dajú vyčítať. Predved'te si ako funguje GPS (dnes už na každom bežnom mobile). Zadaťte deťom zoznam otázok, na ktoré musia s použitím týchto zdrojov odpovedať. Pokiaľ lokalita, v ktorej sa nachádzate, je vhodná a dostatočne bezpečná, môžete vašich preteens vysadiť v menších skupinkách na nejakom mieste, so zadaným cieľom, kam sa majú dostať. Pokiaľ je to potrebné, môžete do každej skupinky pridať aj jedného dospelého ako „tichého spoločníka“.

Všetky praktické lekcie, pripravené na použitie (vrátane rôznych pomocných materiálov na stiahnutie a vytlačenie), nájdete na [našich stránkach](#).

3.4/ Návrhy tém

➤ Poslanie a nástrahy tejto generácie

Toto býva väčšinou naša prvá téma na programe; jej cieľom je hovoriť o tom, akým rôznym výzvam a nástrahám čelia mladí ľudia dnešnej doby. Aké má Boh plány a povolanie pre túto generáciu, pre vás? A prečo to tak nepriateľovi prekáža? V zásade sa s nimi chceme podeliť o podobné myšlienky, aké sme rozpísali v kapitole 1.2 tohto manuálu.

Akými stratégiami sa podľa vás dnes nepriateľ snaží zničiť deti a mladých ľudí? Odpovede môžu začať vzdialenejšími príkladmi (vojna, hlad...); čoskoro však narazíme aj na príklady, ktoré sa ich osobne dotýkajú (rozvod, samovražda, drogy...) Myslíte si, že sa nepriateľ pokúšal zničiť už aj vás?

Vysvetlime deťom, ako je dospievanie jedným z najdôležitejších životných období. V tomto období budú robiť rozhodnutia, ktoré ovplyvnia celú ich budúcnosť. Cheme im umožniť, aby doňho vošli pripravení - a preto robíme tento program.

➤ Identita a sebaúcta

Cieľom tejto témy je, aby si deti uvedomili svoju hodnotu v Kristovi. Aby sa naučili zakladať si svoju identitu na tom, čo o nich hovorí Boh a nie na hodnotách sveta (móda, účes, oblečenie, hudba, záľuby, šport...); nie na porovnávaní sa s druhými, ani na klamstvách, ktoré už mohli byť prepašované do ich srdca (odmietnutie, vyčlenenie, odsúdenie). Väčšina teenagerov nemá rado samých seba. Ako sa premieňajú z detí na dospelých, kdesi v hĺbke hľadajú svoju identitu. Je preto nesmierne dôležité, aby táto bola vybudovaná na silnom základe bezpodmienečnej Božej lásky.

➤ Premeny v puberte

Cieľom tejto témy je otvorene hovoriť o fyzických, emocionálnych, intelektuálnych a duchovných zmenách, ktoré sa dejú počas dospievania. Preto keď sa tieto veci začnú diať aj s nimi, už budú vedieť, čo môžu očakávať a nebudú trpieť pocitmi hanby. Na toto stretnutie môžeme pozvať doktora alebo zdravotnú sestru (ideálne ak je to niektorý z rodičov).

Zvyčajne sa v určitom bode tohoto stretnutia rozdelíme na chlapcov a dievčatá, aby sme mohli hovoriť otvorenejšie a konkrétnejšie (zvlášť o fyzických premenách a témach súvisiacich so sexualitou).

Nemali by sme vynechať aj emocionálne zmeny (pocity vyskočia na povrch po „období spánku“), intelektuálne zmeny (prechod od konkrétneho ku abstraktnému myslieniu) a duchovné výzvy (kto je Ježiš Kristus pre mňa osobne).

☛ Iné náboženstvá

Túto tému môžeme uviesť otázkou: *Prečo ste kresťania? Ako si môžeme byť istí tým, v čo veríme?* Iné náboženstvá tiež o sebe prehlasujú, že majú pravdu.

Takéto spochybňovania budú zažívať počas ich dospievania bežne. Cieľom tejto témy je pripraviť sa na takéto a podobné otázky a položiť si základy, siahajúce ďalej, ako len zjednodušené odpovede.

Môžeme hovoriť o základných vlastnostiach iných hlavných náboženstiev (napr. islam, budhizmus), ich hlavných myšlienkach a náboženských praktikách. Bolo by dobré zahrnúť aj humanizmus a dokonca aj post-modernizmus, ktorý je filozofiou mladých ľudí dnešnej doby. Môžete sa dotknúť aj histórie a dôveryhodnosti Biblie.

Toto vyučovanie by nemalo byť len suchou akademickou prednáškou s množstvom odborných a odstrašujúcich výrazov, skôr otvorenou diskusiou s otázkami a odpoveďami. Jeho cieľom nie je naservírovať hotové odpovede, ale učiť deti zdravo myslieť a vedieť obhájiť, za čím si stoja.

☛ Závislosti (cigarety, drogy a alkohol)

V tejto téme môžete použiť svedectvo host'a, ktorý deťom porozpráva a vysvetlí prečo začal(a) fajčiť alebo piť alkohol alebo brať drogy. Povedzte im o faktoroch ako zvedavosť, obraz pôžitku a sebaistoty, ktorý budia niektorí užívatelia rôznych návykových látok, ale aj tlak rovesníkov a túžba byť akceptovaný v partii. Môžete hovoriť o pasci závislosti a finančných aspektoch.

Môžete spomenúť rôzne typy drog a návykových látok, ktoré existujú; ako reagovať, keď im niekto nejakú ponúka, ale tiež aj ako pomôcť priateľom, ktorí sa pustili týmto smerom.

☛ Rodina

Cieľom tohoto stretnutia je pomôcť deťom pochopiť Boží plán pre rodinu, a tiež akú rolu oni v tomto pláne hrajú. *Čo nám dáva rodina? Čo je pre teba v tvojej rodine to najdôležitejšie? Aká by mala byť dobrá rodina?*

Môžeme hovoriť o nebezpečenstvách, ktorým dnes rodiny čelia. O zmene v rodinnej dynamike v období, keď vstúpia do puberty. Môžeme hovoriť o Bohu – dokonalom Otcovi – ktorý nám vie poskytnúť všetko, čo nám naši rodičia dať nedokázali.

Tiež môžeme nejaký čas vyhradiť na to, aby každý napísal svojim rodičom krátky list a poďakoval sa im za všetko, čo pre neho robia.

☛ Okultizmus a duchovný svet

Pri tejto téme sa chceme dotknúť otázok reality duchovného sveta, našich každodenných postojov, slov a praktík.

Chceme, aby sa deti zamysleli nad tým, odkiaľ tieto veci pochádzajú a čo je ich duchovným pozadím (napr. povery, pohanské náboženstvá, ezoterika a východné náboženstvá, hnutie New Age, hudba, filmy)

Prečo tieto veci vlastne ľudia robia? Aký môžu mať vplyv na náš život? Aký postoj by sme k nim ako kresťania mali zaujať?

Túto tému je dobré viesť formou dialógu – je dosť pravdepodobné, že deti majú už určité skúsenosti a majú k tomu veľa čo povedať.

☛ Priateľstvo s Bohom

Kto je tvojim najlepším priateľom? Môžeš nám chvíľku o ňom/nej niečo hovoriť? Radi trávimе čas s našimi priateľmi a Ježiš nás tiež volá do takéhoto vzťahu.

Je rozdiel medzi intelektuálnym poznaním (vedomosťami) a skutočným poznaním nejakej osoby. Sloveso „poznať“ môže mať preto veľmi rozličné významy. Biblia k nám tiež hovorí o intimite s Bohom; je to kvôli tomuto vzťahu, prečo Ježiš zomrel. Poznanie Boha nie je len o tom, že pre Neho robíme veľa vecí, alebo o ňom veľa vieme. *Nakoľko poznáš Ježiša? Si jeho priateľ, alebo iba vieš o ňom veľa vecí?*

Ako môžeme rozvíjať svoje priateľstvo s Bohom, aby sme Ho lepšie spoznali? (tichý čas s Pánom; čítanie Biblie, rozličné druhy modlitby) Spôsoby, ako sa navzájom môžeme povzbudzovať (YouVersion, zápisník na zapisovanie veršov, čo nás oslovili, ...)

☛ Evolúcia vs. Stvorenie

V západnej kultúre sú deti z kresťanských rodín často konfrontované rozporom medzi tým, čo ich učia doma a čo v škole, napr. aj v súvislosti s pôvodom sveta.

Vytláča veda poznanie Boha z nášho života? Evolučná teória – tak, ako ju deti počujú v škole – je populárna: verí v ňu veľa ľudí; môže sa zdať „logická“ a „vedecká“ a na vysvetlenie všetkého aj „postačujúca“. *Ako to teda vlastne je? Vznikol svet bez Boha, alebo je príčinou všetkého bytia Božie stvorenie? Je veda schopná nám toto všetko vysvetliť a dokázať? Alebo potrebujeme k tomu vieru?*

A dajú sa vôbec veda a viera sklbiť?

☛ Moje dary a talenty

Ako spoznám Boží plán pre svoj život? Čo je mojim životným poslaním? Najlepšie je opýtať sa priamo Tvorcu. On vie dobre, ako nás stvoril, čo do nás vložil a na čo nás predurčil.

Čo rád robievam? Aké životné túžby nosím v srdci? Čo som odjakživa chcel robiť? Čo hovoria o mne ostatní – o mojich kvalitách, obdarovaní, mojej osobnosti? Kde vidím ovocie svojej práce?

Ak chcú deti objaviť svoje povolanie, povzbudíme ich, aby si vyskúšali veľa rozličných vecí. So zreteľom na tento cieľ, vytvoríme im priestor, aby začali používať a rozvíjať svoje dary v spoločenstve – popri dospelých, ktorí ich budú trénovať a sprevádzať (napr. vo vedení chvál, evanjelizácii, modlitbe za druhých, videoprodukcii...).

👉 **Internet a sociálne siete**

Internet úplne prenikol našu spoločnosť a každodenný život. O tomto mocnom, no zároveň aj nebezpečnom nástroji, určite potrebujeme s našimi predtínedžermi hovoriť.

Diskusia môže obsahovať nasledujúce témy:

- *Ako môžeme používať internet bezpečne?*
- *Môžeme veriť všetkému, čo sa dočítame na internete?*
- *Mali by rodičia mať prístup ku tomu, čo si ich deti prezerajú?*
- *kyberšikana (posmievanie a ponižovanie cez internet), hoax (nepravdivé a polopravdivé informácie), vírusy, malware, vydieranie, falošná a ukradnutá identita*
- *sociálne siete: čo je vhodné a čo nie? prečo? zneisťujúce pocity (ľudia ma “nelajkujú”)*
- *čo to znamená byť „priateľom“ na Facebooku a priateľom v ozajstnom živote?*

👉 **Zdravé používanie telefónu**

Veľmi aktuálna téma! Iba v priebehu posledných niekoľko rokov sa stalo bežným, že predtínedžeri a už aj mladšie deti majú svoj vlastný mobilný telefón, často s prakticky neobmedzeným prístupom na internet.

Čoho by sme si mali byť vedomí pri používaní mobilu?

Čo nám hrozí, pokiaľ žijeme viac v mobile ako v realite? Ako sa dá tomu vyvarovať?

Nechajte deti pozdieľať osobné skúsenosti. Tém na debatu bude určite dostatok.

Spoločne vytvoríme a napíšeme si “5 rád, ako zaobchádzať s mobilom”

Všetky rozpracované témy (vrátane rôznych pomocných materiálov na stiahnutie a vytlačenie), nájdete na [našich stránkach](#).

3.5/ Závěrečná slávnost

Tento posledný večer je veľmi dôležitý a je vlastne vyvrcholením celého nášho programu. Ako sme už spomínali, je veľmi dôležité ešte pred začiatkom kurzu zdôrazniť rodičom, že účasť **ich oboch** zvlášť na tomto stretnutí je kľúčová a nevyhnutná (ak je to potrebné, môžeme to položiť aj ako podmienku pre prijatie dieťaťa do programu) V priebehu kurzu, zhruba dva-tri týždne pred koncom, môžete ešte rodičom pripomenúť, o čo pôjde a zároveň im tak dáte príležitosť nad touto slávnosťou vopred popremýšľať.

Tiež je dobré zauvažovať, kde bude slávnosť prebiehať. Pokiaľ vaše bežné stretávacie priestory na tento účel nevyhovujú, môžete si špeciálne na túto príležitosť zarezervovať väčšiu miestnosť, s dostatočným počtom samostatných stolov, kuchynskými priestormi, vhodným osvetlením atď.

Na deň slávnosti pozvite rodičov, aby sa ku vám pripojili o určitom čase (zhruba 2-3 hodiny po príchode detí), no nástojte na tom, aby to pred svojimi deťmi udržali v tajnosti. Poprosme ich, aby poctili svoje dieťa tým, že sa slušne oblečú a napíšu pre nich osobný list, ktorý im neskôr počas slávnosti odovzdajú. Vhodné je aj pripraviť pre dieťa nejaký dar, ktorý mu bude pripomínať túto špeciálnu príležitosť.

Stretnutie s deťmi sa začne tým, že sa ako praktickú lekciu budeme učiť variť. Deti si zrejme neuvedomia, že množstvá, ktoré varia, sú o dosť väčšie, ako by stačilo len pre ich skupinu. My vedúci sa snažíme nič nenaznačiť a neprezradiť. Vždy je to krásne prekvapenie, keď sa zrazu objavia rodičia a my ich privítame.

Po príchode rodičov rodiny krátko privítame a usadíme spolu (každé dieťa si môže priviesť svojich rodičov k ich špeciálnemu stolu) Oceníme dobrú prácu, ktorú ich deti vykonali (a to nielen pri varení, ale aj pri dekorácii miestnosti, skladaní servítok, sviečkach - niektoré z týchto vecí môžeme mať už nachystané a odložené z predošlých praktických lekcií) Počas večere adresujeme hlavne deťom krátky vstup a povzbudenie o životnom poslaní. V čase medzi chodmi (napr. hlavným chodom a dezertom) necháme rodinám niekoľko špeciálnych chvíľ, počas ktorých sa môžu zdieľať, odovzdať si list a dar. Je to veľmi vzácne, vidieť, ako rodičia utvrdzujú svoje deti, hovoria im ako veľmi ich majú radi a posilňujú ich v identite na prahu puberty!

Ako vedúci odovzdáme diplom potvrdzujúci úspešné ukončenie predtínedžerského programu a povzbudíme ich kráčať ďalej v živote s novými výsadami a zodpovednosťami.

Na záver symbolicky nazad odovzdáme štafetový kolík rodičom. Kúsok cesty sme kráčali s ich deťmi my a teraz je to opäť v ich rukách. Program *Zmena na obzore* sa skončil a skutočná zmena je už kdesi na obzore.

3.6/ Ako by to mohlo vyzerat'

Toto je iba ukázkový náčrt, ako by mohli prebehnúť témy a praktické lekcie na jednotlivých stretnutiach (je to reálny program, použitý v Banskej Bystrici na jar 2019). Deň a načasovanie stretnutí je výsledkom dohody s rodičmi. Témy a lekcie sa dajú prekombinovať, so zopár určitými obmedzeniami. Viac rád a detailov [na našej stránke \(www.preteens.sk\)](http://www.preteens.sk).

Nedeľa 13.januára: informatívne stretnutie s rodičmi, záväzné prihlasovanie detí

Nedeľa 3.februára (Úvodné stretnutie) 15:00-18:30

Téma	<i>Poslanie a nástrahy tejto generácie</i>
Praktická lekcia	<i>Výroba a dekorácia zápisníkov</i>

Nedeľa 10.februára 15:00-18:30

Téma	<i>Priateľstvo s Bohom</i>
Praktická lekcia	<i>Upratovanie</i>

Nedeľa 17.februára 15:00-18:30

Téma	<i>Internet, sociálne siete a telefón</i>
Praktická lekcia	<i>Financie</i>

Nedeľa 24.februára 15:00-18:30

Téma	<i>Identita a sebaúcta</i>
Praktická lekcia	<i>Prádlo a žehlenie</i>

Nedeľa 3.marca 15:00-18:30

Téma	<i>Premeny v puberte</i>
Praktická lekcia	<i>Premeny v puberte (hygiena a starostlivosť o telo)</i>

Nedeľa 10.marca (Jarné prázdniny)

Nedeľa 17.marca 15:00-18:30

Téma	<i>Okultizmus a duchovný svet</i>
Praktická lekcia	<i>Údržba bicykla</i>

Nedeľa 24.marca 15:00-18:30

Téma	<i>Závislosti</i>
Praktická lekcia	<i>Zdravý životný štýl</i>

Nedeľa 31.marca 15:00-18:30

Téma	<i>Iné náboženstvá</i>
Praktická lekcia	<i>Prvá pomoc</i>

Nedeľa 7.apríla 15:00-18:30

Téma	<i>Vzťahy a komunikácia</i>
Praktická lekcia	<i>Stolovanie a dekorácia</i>

Sobota 13.apríla (Záverečná slávnosť) 15:00-20:00

Praktická lekcia	<i>Varenie</i>
(od 18:00 sa k nám pridajú rodičia)	
Téma/prihovor	<i>Naplnenie svojho poslania</i>
Požehnanie rodičov a dar	
Odovzdanie certifikátov	
Slávnostné ukončenie programu	

4) Organizovanie programu *Zmena na obzore*

4.1 / Pôvod programu

Tento predtínedžerský program vznikol pôvodne vo Švajčiarsku; v roku 1997 ho zostavili Guy a Joële Zeller z King's Kids International. Bol inšpirovaný vyučovaním Wynne Stearnsa, bývalého vedúceho King's Kids na Blízkom Východe a motivovaný túžbou ponúknuť program, ktorý by primerane naplňal potreby práve tejto vekovej skupiny. Tento manuál bol postupne aktualizovaný a preložený do viacerých jazykov. Do slovenčiny ho preložil v roku 2017 Tomáš Šipöcz a program bol prvýkrát použitý v Banskej Bystrici. Program bol postupne adaptovaný, rozšíril sa do viacerých miest Slovenska. Od roku 2019 bol operatívne premenovaný na *Zmena na obzore*.

4.2 / Váš predtínedžerský program

Aby program *Zmena na obzore* mohol prebehnúť aj u vás, potrebujete rozhodnúť o niekoľkých veciach:

☛ Pre koho

Ideálna je skupinka približne 10-20 detí vo veku 11- až 12-roční (zhruba 4.-7.ročník ZŠ) – ani mladší, ani starší. (z našej skúsenosti úplne najlepší vek je 11 rokov)

Ak ešte nemáte dostatočný počet detí do skupinky, rozošlite spoločenstvu, farnosti, miestnej cirkvi alebo zainteresovaným rodinám (napr. spolužiakov vašich detí) informácie prezentujúce program. Ohláste prípravné stretnutie pre rodičov. Toto stretnutie je nevyhnutné pre dobrú spoluprácu. Nezapudnite uviesť cenu kurzu a predbežné načasovanie.

☛ Kým

Kto bude váš organizačný tím? Kto budú vaši pomocníci? Ktorí rodičia prejavili iniciatívu a záujem?

Častokrát sú to práve rodičia detí, ktorí vnímajú potrebu takéhoto programu, počuli o ňom, alebo možno poznajú iné deti a rodiny, ktoré programom prešli. Práve títo sa môžu stať hlavným hnacím motorom vášho programu, aj členmi vášho tímu.

Dobrý počet je 4-6 ľudí. Bude to samozrejme závisieť na počte detí, ktoré sa zúčastnia programu. Ľudia vo vašom tíme vôbec nemusia byť „odborníkmi“. V našich programoch máme dobrú skúsenosť aj so zapojením niekoľkých teenagerov, čiže iba o niečo staršej mládeže, ako mladých pomocníkov a vedúcich.

Dajte si pozor, aby ste sa nenechali od začiatku vtiahnuť len do čisto organizačných záležitostí. Prvými kľúčovými faktormi je modlitba a komunikácia. Najskôr sa uistite, že ste jednotní vo svojej vízii a zámeroch. Stretnite sa na spoločnej modlitbe, premýšľajte a nápady si zapisujte. Vždy v konkrétnych situáciách sa pýtajte, čo leží na srdci predovšetkým Bohu.

☛ **Kde**

Kde budú prebiehať pravidelné stretnutia? Kde prebehne záverečná slávnosť?

☛ **Kedy**

Aký bude časový rámec programu? Koľko stretnutí a s akou pravidelnosťou stretávania sa? Kedy bude prvé stretnutie? Kedy bude záverečná slávnosť? Budú nejaké stretnutia vynechané z dôvodu prázdnin, štátnych sviatkov a pod?

☛ **Tréning**

Pokiaľ organizujete predtínedžerský program prvý raz, odporúčame vám kontaktovať King's Kids office (tomas@ywam.sk) Dajte nám vedieť o vašom projekte a tiež aj možnosť pomôcť vám a vášmu tímu pri prvých krokoch, prezentovaní vízie vedúcim a rodičom. Radi vám tiež poradíme ako prispôbiť a naplánovať program vo vašom vlastnom kontexte; v prípade potreby vieme aj pomôcť s tréningom členov tímu, alebo vyučovaním konkrétnych tém a stretnutí.

☛ **Zapojenie rodičov**

Stretnutie sa s aspoň jedným z rodičov môže byť nevyhnutnou podmienkou prihlášky ich dieťaťa. Na to, aby ste mohli dobre spolupracovať je veľmi kľúčové, aby rodičia rozumeli vízii programu. Vysvetlite im program; ako budú vyzeráť jednotlivé večery, témy, a tiež vaše očakávania voči nim. Niektorí z rodičov môžu mať odborné vedomosti vyučovať na konkrétnu tému; väčšina môže byť zapojená do praktických lekcií.

Tento kontakt s nimi udržiajte počas celého kurzu a umožnite im napr. kedykoľvek vám zavolať. Taktiež môže byť dobré, zavolať aj niekedy uprostred programu opäť stretnutie s rodičmi, na ktorom sa s vami podelia o postrehy a poskytnú vám cennú spätnú väzbu.

4.3 / Materiály k programu a ich použitie

Našou túžbou je, aby tento program predovšetkým slúžil a priniesol ovocie v životoch čo najväčšieho množstva predtínedžerov a ich rodín. Tento manuál v elektronickej forme (PDF) je súčasťou základného balíka programu, resp. na požiadanie aj v tlačenej forme za cenu jeho tlače.

Ostatné užitočné materiály sa dajú stiahnuť z našej [stránky programu Zmena na obzore](#). Nájdete tam mnoho dokumentov na okamžité použitie, alebo šablóny na doplnenie, ako napríklad:

- ✚ Ukázkový časový harmonogram a jednotlivé témy stretnutí
- ✚ Témy/vyučovania a praktické lekcie rozpracované do detailov
- ✚ Pomôcky k praktickým lekciám (napr. rozpočet, recepty, zoznamy materiálov atď.)
- ✚ Hry a tvorivé nápady
- ✚ Dotazníky spätnej väzby, vzor certifikátu ukončenia, propagačný plagátik...
- ✚ Vzory emailov rodičom (informácie, prihláška, prehľad večerov, dotazníky)

Prístup pre nahliadnutie do týchto materiálov, alebo aj úplný prístup k nim na webstránke programu (www.preteens.sk) je obmedzený pre zaregistrovaných členov. Pre získanie prístupu sa jednoducho [zaregistrujte priamo na stránke](#), alebo nás kontaktujte cez [email](mailto:tomas@preteens.sk) (tomas@preteens.sk).

Náš program sa neustále vyvíja a je adaptovaný rôznymi spoločenstvami, farnosťami, zbormi alebo inými skupinami po celom Slovensku. Stále vylepšujeme a dopĺňame nový materiál, lekcie, témy a hry a nechávame sa inšpirovať aj vašimi skúsenosťami. Údržba webstránky a materiálov si však vyžaduje dosť práce a úsilia. Preto je neobmedzený prístup k nim spoplatnený. Zároveň žiadame každé spoločenstvo/zbor/farnosť o príspevok za každé dieťa v ich práve prebiehajúcom predtínedžerskom kurze.

Toto je jediný *copyright*, ktorý si King's Kids Slovensko vyhradzuje v súvislosti s konceptom a obsahom tohoto programu.

Ďakujeme, že zaplatením poplatku nám umožníte investovať do rozvíjania tejto služby aj naďalej!

King's Kids International ponúka širokú škálu aktivít so spoločným zámerom:

Viesť deti, predtínedžerov, tínedžerov a rodiny k poznaniu Boha.

Prinášať radosť Jeho srdcu a robiť Boha a Jeho kráľovstvo známym.

✚ Letné výjazdy

Príležitosti pre deti a celé rodiny, vycestovať na krátkodobý misijný výjazd vo svojej domovskej krajine, alebo zahraničí.

✚ Tréning

Máme k dispozícii rozličné typy seminárov a tréningových kurzov, zameraných na vystrojenie a vyslanie pracovníkov do služby deťom, mladým ľuďom a rodinám. Ponúkame aj trojmesačný intenzívny tréning pre prácu s deťmi a mládežou PCYM (Principles in Child and Youth Ministry).

✚ Stratégia MC4

Táto stratégia a program prevencie sa zameriava na zasiahnutie detí a teenagerov na miestach, kde žijú, učia sa a hrajú. Ponúka programy pre deti vo veku 8-12 rokov a rozličné typy aktivít pre teenagerov od veku 13 rokov.

✚ NIKO a ďalšie outdoorové aktivity

Slovo NIKO v gréčtine znamená *prekonať, zvíťaziť*.

NIKO Camp je niekoľkodňovým dobrodružstvom v prírode, počas ktorého sú účastníci postavení pred sériu výziev a nútení prekonať samých seba.

Na požiadanie vieme zorganizovať aj iné jednodňové alebo víkendové team buildingové aktivity so zameraním podľa vašich potrieb. Všetky aktivity sú založené na praktických skúsenostiach – učíme sa formou *školy života*.

Pre viac informácií o aktivitách King's Kids na Slovensku kontaktujte:

Tomáš Šipöcz 0917439162, tomas@ywam.sk

King's Kids International (KKI) je službou organizácie Youth With a Mission (YWAM)

Web: www.ywam.sk
www.kkint.net

Facebook: [@ywamslovakia](https://www.facebook.com/ywamslovakia)
www.ywam.org